

M. ÜHISTEGEVUSKODA,
S. Karja 19
S i i n.

TEATAJA

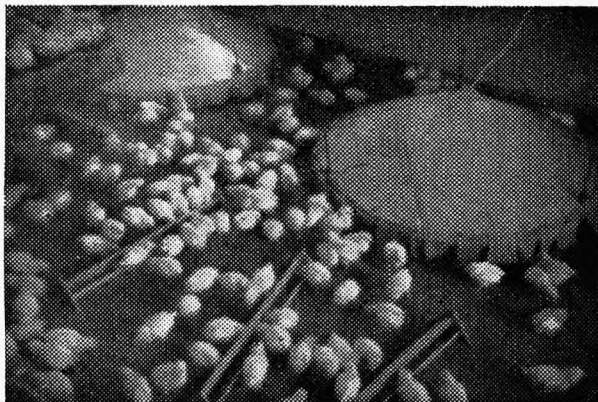
Nr. 6/7 (23/24)

Juuni/Juuli 1939

III aastakäik

SISU: **H. Maandi:** Vabadusarmastuse väljendajaks ja kinnitajaks — Üleriiklik Vabadusmonument. — **Aug. Gustavson:** Sotsiaalkindlustus meil ja mujal (Löpp). — **G. Abel:** Väikemaapidaja sammub arengurada. — **Aug. Vaigo:** Mida sisaldab uus põllutöölaliste seadus? — Põllutöölaliste seadus. — Hoiduge tuleõnnetustest! — **J. Utno:** Piimalohma suvisest söötmisest. — **J. Lehtmetsa** väiketalust Viimsis. — Koja tegevusest. — Uusi seadusi: Ehitusseadus • Mesilastaudide tõrje määrus. — Sotsiaalküsimusi. — Ringvaade. — Naine ja kodu: Võitlus koidega • Naised on varahoidjad • Haavasideme desinfitseerimisest • Toite aed- ja juurviljast. — Põllumajanduse töomailt: Hoiduge piima hapendumise ja rikkemise eest • Kanade söödanõud peavad olema korras • Hoidke loomi punatõbe eest • Väikemaapidamistes vajalik tööriist. — Välismailt. — Nõuannet.

Tibusööt ja *kanasööt*

on uuesti ilmunud müügile

KESKLIIT

«EESTI MUNAEKSPORT»

MAAL KÕIGIS MUNAÜHISUSTES ÜLE RIIGI TIBUSÕODA MÜÜGIHIND KANAKASVATAJAILE 17 SENTI KG JA KANASÕODA HIND 15 SENTI KG

Soodustatud hinnaga pressitud alusturvast

hakatakse põllupidajatele andma ühispiimatalituste kaudu. Seni maksis pall alusturvast kohapeal — Ellamaa tööstuses — 1 kr. 75 senti. Sellele summale tuli arvata veel juurde raudteevedu. Nüüdsest peale võib aga palli (55 kg) turvast piimaühingule lähemas raudteejaamas saada kätte juba 1 krooniga — seega poole odavamalt.

Kuna alusturvast on otse ideaalne aluspõhk, siis peaksid ka kõik väikemaapidajad kasutama võimalust saada odavat ja head allapanumaterjali. Alusturvast annab ka kõrgeväärtusliku laudasõnniku, teeb raske maa kohedaks ja õhurikkaks, liivikud aga põuakindlaks.

Põllutööliste eluasemekohtade

rajamine lasterikastele perekondadele on praegu kibedasti käsil. Asundusamet on otsinud välja 47 maatükki, kus enamikus juba käib hoonete püstitustöö. Nende kohtade suurus kõigub 0,4—2 ha vahel. Kohad tulevad järgmistesse paikadesse:

Räpinasse (Võrum.)	—	8	tööliskohta
Jõgevale (Tartum.)	—	6	„
Vändrasse (Pärnum.)	—	12	„
Abja piirk. (Pärnum.)	—	10	„
Suure-Jaani piirkonda (Viljandimaal)	—	11	„

Praegu on kinnitamisel vastavad juhised, mille põhjal hakatakse välja andma neid põllutöökohti. Käesoleval suvel tahetakse valida nendele kohtadele välja ka kasutajad. Nende põllutöökohtade saamiseks tuleb esitada kohalikele maa-ametile või asundusametile vastav sooviavaldus ja teateleht varandusliku seisukorra kohta. Sooviavaldusele tuleb lisada juurde tempelmarke 1,20 senti eest ja iga lisa pealt veel 20 senti.

Piiratakse suviseid töid.

Majandusministeeriumi ratsionaliseerimiskomitee koostas talvel üksikasjalise kava hooajaliste tööde ümberkorraldamiseks suvel, et sellega vähendada tööliste puudust põllutöödel. Tööde ümberkorraldamise kavavad olid hiljuti arutusel Vabariigi Valitsusel. Nüüd on Peaminister K. E e n p a l u Majandusministeeriumile teinud ettepaneku riiklike krediitide arvel tehtavaid hoo-

ajalisi töid juulis ja augustis keskasutuste endi äranägemise järele võimalikult piirata.

Majandusministeerium ongi nüüd hakanud töökrediite tagasi tõmbama nendelt töödelt, mis pole möödapääsematult kiire iseloomuga. Kõige rohkem pidurdatakse riiklike ehitustöid. Samasuguseid hooajaliste tööde pidurdamisi püütakse läbi viia ka omavalitsuste töödes.

Tööde piiramine toimub selliselt, et alalisele oskustööliste kaadrile, mille leidmiseks alati raskusi, tööd leiduks ka juulis ja augustis. Umbkaudsete arvestuste järgi loodetakse, et tööde ümberkorraldamisega vabaneb vähemalt p a a r t u h a t t ö ö l i s t, keda oleks võimalik juhtida põllumajandusse. Tähtsamana loodetakse linnades toimivate hooajaliste ehitus- ja teiste tööde pidurdamisega jõuda nii kaugele, et põllutööde kõrghooajal lakkab inimeste maalt linna valgumine.

VÕIHIND KINDLUSTATI

Vabariigi valitsuse otsusel 1.60 kr. peale kilo, arvates 1. juunist s. a. kuni järgneva korralduseni.

Koja valimismäärus

on praegu Põllutöömiseeriumis muutmisel. Muutmise sihiks on kujundada ümber valimisi toimetavate organite koosseisud. Seni koosnes üleriiklik valimiskomitee ainult ministeeriumide esindajatest, edaspidi võtab sellest osa ka Maatööliste ja Väikemaapidajate Koja esindaja. Analoogiliselt kujundatakse ümber ka ringkonna-komiteede koosseis, kuhu jällegi läheb ühe liikmena Koja esindaja. Muutus tuleb ka jaoskonnakomisjonides (valla-komisjonides). Need on 4-liikmelised: vallavanem, vallasekretär, üks liige maatööliste ja teine väikemaapidajate hulgast.

Ühenduses valdade arvu vähendamisega korraldatakse valimismääruse muutmiseks ümber ka rida valimisringkondi, mis seni olid viidud sõltuvusse konventide tegevuspiirkondadest.

Muutmiseelnõule lõpliku käigu andmist on Põllutöömministrilt loota juba neil päevil.

Koja Teataja järgmine number ilmub augustikuu teisel poolel. Kaastöö sellesse numbrisse palume saata Koja büroole ära hiljemalt 10 augustiks.

Põllutöölised!

Tutvuge aegsasti uue põllutööliste seaduse eeskirjadega! Seadus on tervikuna avaldatud käesolevas numbris.

MAATÖÖLISTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE KOJA TEATAJA

ILMUB KORD KUUS

Väljaandja: Maatööliste ja Väikemaapidajate Koda.

TELLIMISHIND:	TOIMETUS JA TALITUS:	KUULUTUSTE HIND:
Aastas Kr. 1.20	Tallinnas, Vene tn. 13—3, telefon 462-15, avatud	1 lhk. Kr. 30.—
6 kuu peale „ —.70	igal tööpäeval kella 8—3 p. l.	1/2 „ „ 15.—
3 „ „ —.40	Posti jooksev arve 699.	3/4 „ „ 7.50
Üksiknumber „ —.15	Vastutav toimetaja G u s t a v A b e l .	3/8 „ „ 3.75

Vabadusarmastuse väljendajaks ja kinnitajaks — üleriiklik Vabadusmonument

Koja esimees **H. Maandi**.

Relvastada ja ikka enam relvastada, on tänapäeva riikide loosungiks. Miljarde kulutatakse kohutava võimsusega relvade valmistamiseks, kindlustuste ehitamiseks, sõjatööstuse laiendamiseks.

Näib nagu oleksid inimkonna senised esmajärgulised tarbed — toit, korter ja kehakate, loovutanud esikoha soomusristlejatele, lahinglennukitele, tankidele ja pommipildujatele.

Miljonid töökaed hoitakse sõduritena tegevteenistuses, valmis igal silmapilgul marssimiseks ja ülemaailmliku tulekahju süüitamiseks. Inimkond nagu ei suudaks saada aru sellest, et nüüdisaegse sõjatehnika juures ei saa olla võitjat ega kaotajat selle sõna otseses mõttes. Tänapäeva sõja ainsaks tulemuseks on häving mõlemal rindel.

Kuigi see kõik näib olevat nii mõttetu, ometi ei saa ükski iseseisev riik ega rahvas sellest üldisest relvastuspalavikust hoida eemale. Kõik haaratakse sellesse. Ei saa siin jääda passiivseks meiegi. Kui kõik riigid ja iseseisvad rahvad valmistavad ette sõjahädaohtude vastu, siis ei saa hoida käsi rüpes meiegi. Ja kuigi meie jõud üksinda on väike, ometi koos teistega moodustab ta teguri, millel täita oma ülesanne juhul, kui sõjavanker tõesti peaks hakkama veerema.

Eesti rahvas on saanud tunda iseseisvuse kaotust. Eesti rahva iseseisvus ei

ole saavutatud kergelt mõne diplomaatliku konverentsi tulemusena. Eesti rahval on tulnud pidada rasket võitlust oma iseseisvuse kättevõitlemisel. Vabadussõda ja selle ohvrid on küllalt kõrge hind, et säilitada iseseisvust. Nii nagu iga üksik isik hoiab oma hinnalisemat vara, peab oma väärtuslikumat varandust hoidma iga rahvas.

Kui meie kodanikkudel tuleb lähemal ajal täita uusi kohustusi ja koormatise riigikaitse alal, tulevad need meil ka jõukohaselt kanda, sest kui nüüd oleme hoolitud, võibolla hiljem on meie koorem mitmevõrra raskem.

Kuid materjaalsete kohustuste kandmine üksi ei ole küllaldane, mida iseseisvust kaitssta tahtev rahvas peab taluma. Veel tähtsam sellest on **rahva iseseisvustunde säilitamine, vabadusiha hoidmine ja Vabadussõja vaimu levitamine.**

Keegi ei kahtle, et meie rahval puuduks iseseisvustung või tarviline ühistunne neis küsimustes, kuid ei ole ka kunagi ülearuine sellest kõnelda ikka jälle.

Et meie rahval on küllaldaselt iseseisvustungi ja vabadusiha, seda on näidanud need, kes meie vabadusvõitluses on ohverdanud elu ja tervise. Seda on näidanud ka need rahva pojad ja tütreid, kel endal kas noorusest või vanadusnõrkusest tingituna, ei olnud võimalust otsestelt võtta osa lahingutegevusest. Üle maa

pea kõikides kihelkondades püstitatud langenute mälestussambad väljendavad kõige selgemalt rahva tänutunnet Vabadussõja sangaritele.

Meil puudub veel **üleriigiline Vabadusmonument**. See on olnud meil tegemata mitte sellepärast, et rahval poleks küllaldast huvi asja vastu, vaid et siht, mida säärane monument taotleb, on olnud niivõrd kõrge ja õilis, et selle teostamisele ei ole tahetud asuda kergelt, läbimõtle matult.

Nüüd on asutud selle läbiviimisele ja on määratud kindlaks tähtaeg, millaks see peab valmima.

On loodud Vabadusmonumendi üleriigiline komitee, millest on kutsutud võtma osa meie kõikide rahvakihtide esindajad. On moodustatud ja moodustamisel ka kohapealsed toimkonnad.

Üritus on muutunud kogu rahva ettevõtteks ja selle teostamisele asumine just praegusel äreval ajal on kõige õigem ja kõige vajalikum.

Üleriigiline Vabadusmonument, tulgu ta milline tahes, paekivist või graniidist, kõrgem või madalam, peab kujunema

kogu meie rahva iseseisvusvõitluste mälestamise, vabaduseiha ja ühtekuuluvuse sümboliks.

Ja seda sümbolit on meil just nüüd tarvis rohkem kui varem. Nüüd, kus meie ise oleme olnud peaaegu igapäev pealtvaatajaks riikide kadumise juures, nüüd, kus kallaletungidest ja endakaitsest räägitakse enam kui varem. Ja just eeloleval Võidupühal olgu meie kõikide soov, et varsti kerkiks meie üleriigiline Vabadusmonument, mis oleks

kogu rahva, nii naise kui mehe, nii noore kui vana, nii töölise kui talupoja, nii rikka kui vaese ühiseks eestluse iseolemise vabadusarmastuse ja vabaduspüüdluse väljendajaks ja kinnitajaks praegustele ja tulevastele põlvedele.

— Selleks, kes räägib tulevastele põlvedele meie esivanemate raskest võitlusest, kes kutsub võitlema, kui meie maa seda vajab.

Selle sooviga pühitseme tänavust Võidupüha ja aitame kõik kaasa selle meie rahva suurürituse teostamisele.

Sotsiaalkindlustus meil ja mujal

Aug. Gustavson,

Rahvusvahelise Tööstööbüroo korrespondent Eestis.

(Lõpp)

Tööpuuduse vastu kindlustamine.

Noorimaid sotsiaalkindlustuse liike on kindlustamine tööpuuduse vastu. Selle ülesanne on maksta elatamiseks tarvilist abiraha töölisele, kes tööpuuduse ajajärgul ei leia tööd. Ka see kindlustus jaguneb kahte rühma: vabatahtlik- ja sun-kindlustus. Eestis ei tunta töötusekindlustust üldse, kuigi oleks aeg selle elluviimise eeltöödele asuda. Olgu märgitud, et sotsiaalkindlustuse laiendamiseks üldse, eriti aga töötusekindlustuse elluviimiseks on parim aeg majanduselu kõrgeperiood. Mida suurem on töötavate isikute arv, seda rohkem on sotsiaalkindlustuse kasuks maksumaksjaid ning vähem abivajajaid. See võimaldab kindlustusefondile taga-

varade kogumist, mille abil suudetakse üle saada majanduskriisi aegu, kus maksjate arv väheneb ja abivajajate hulk kasvab.

Töötusekindlustuse sünnimaa on **Helveetsia**. Siin asutati läinud sajandi lõpul kohalikkude kantooni- ja linnavalitsuste poolt mitmes kohas tööpuuduse vastu kindlustamise fondid, mille liikmeks astumine oli tööliste vabatahtlik. Need kindlustusefondid said tulusid kindlustatute poolt maksetavatest liikmeks maksudest ning ühtlasi omavalitsuse poolt makstavatest toetustest.

Eriliselt elujõuliseks kujunesid aga omavalitsuse või riigi poolt subsideeritavad töötusekindlustusekassad ametiühin-

gute poolt asutatutena, millist süsteemi nimetatatakse G e n t i süsteemiks, 1901. aastal Gentis kohaliste ametiühingute algatusel linnavalitsuse poolt asutatud ja toetatud kindlustuskassade eeskujul. Sellised kohalikkude omavalitsuste toetusel tegutsevad kindlustusekassad arenesid käesoleva sajandi algul eriti hoogsalt Belgias ning levisid siit ka naaberriikidesse. Hiljem võttis mitmes riigis Genti süsteemiliste kindlustusekassade asutamise ja toetamise kohalikkude omavalitsuste asemel riik oma kätte. Näiteks Prantsusmaa 1905. a., Norra — 1906. a., Taani 1907. a. jne.

Esimesele laiaulatuslikule sundkindlustamisele tööpuuduse vastu pandi alus vastava seaduse väljaandmisega Inglismaal 1911. a. See seadus oli katseline ning hõlmas esialgu ainult ehitus-, masinaehitus- ja laevaehitustööstust, kokku umbes 2,25 milj. töölisi. Kuna katse andis häid tulemusi, siis juba 1916. a. laiendati seda teistele tööaladele ning praegu hõlmab Inglismaal töötuse-sundkindlustus praktiliselt kõiki palgatöölisi, põllutöölised ühes arvatud. Praegu kehtiv põllutööliste töötusekindlustuse seadus anti 1906. a. ning täiendati ja parandati kindlustatute huvides 1938. a.

Toome lühikese ülevaate sellest seadusest. Seadus hõlmab põllumajanduslikku tööd laiemas mõttes, arvatud ühes aianähtus ja metsandus. Kõik sellel alal töötavad töölised maksavad kindlustusekassale ise 4 penni (umb. 30 Eesti senti) nädalas, tööandjad ja riigikassa maksavad omalt poolt kumbki täpselt sama palju. Nii on lood täiskasvanud meestöölisega, kuna naistöölise ja alla 21. a. meestöölise kindlustusemaks on vähem. Tegelikult maksab riigikassa 25% töölisele langetavast kindlustusemaksust tagasi, mis tähendab, et töölisel omal tuleb maksta mitte 4 penni, vaid ainult 3 penni (umb. 22 senti) nädalas.

Kui kindlustatud põllutööline on üle kolme päeva töötanud ning ta on maksanud eelmise kahe aasta kestel vähemalt 20 nädalat kindlustusemaksu, siis on tal õigus saada kindlustusekassalt k i n d l a t a b i r a h a. Abiraha suurus on täiskasvanud meestöölisel 14 shillingit (umbes Ekr. 13.—) nädalas. Naistöölisel ja all-

ealisel on abiraha vähem. Abiraha saamise kestus oleneb maksetud kindlustusemaksudest: see kõigub 24—300 päevani aastas. Kui möödub aeg, mille kestusel oli töölisel õigus saada abiraha kindlustusekassalt ning tööline siiski veel tööd ei leia, siis on tal õigus teatud eeltingimustel (töeline vajadus abiraha järgi, on ise küllaldase hoolega otsinud tööd jne.) saada abiraha riigi eelarvekorras selleks otstarbeks määratud summadest.

Kuna ei ole põhjust arvata, et meil lähemas tulevikus võidakse viia ellu põllutöölise töötusekindlustust, siis ei ole mõtet sellel kindlustusel pikemalt peatuda. Märgime vaid, et 1. jaanuaril 1939. a. oli töötuse-sundkindlustus kehtimas Euroopas: Bulgaarias, Saksas, Inglismaal, Iirimaa, Itaalias, Norras, Poolas ja Helleveetsias, kuna vabatahtlik riigi- või omavalitsuse poolt toetatav kindlustus esines: Belgias, Tšehhis ja Slovakkias, Taanis, Soomes, Prantsusmaal, Kreekas, Hollandis, Hispaanias, Rootsis, osal Helleveetsias ja Jugoslaavias. Kahjuks ei hõlma need seadused siiski kõikjal põllutöölisi.

Lõppkokkuvõte. On mitmel korral märgitud, et Eesti on sotsiaalkindlustuse alal mahajäänumaid maid Euroopas. Isegi Balkaniriigid on sellel alal Eestist kaugel ees. Eriti on sotsiaalkindlustuse suhtes halvas olukorras meil põllutöölised, kuna nad on kindlustatud ainult ühe riski — tööõnnetuste — vastu. Võrdluseks märkime, et näiteks S o o m e s on põllutöölised kindlustatud tööõnnetuste, vanaduse ja invaliidisuse ja tööpuuduse (vabatahtlik) vastu. Ühtlasi esineb abirahade maksimine sünnitamise puhul vähevaralistele. L ä t i s on põllutöölised kindlustatud tööõnnetuste ja alales läinud aastast ka haiguste vastu, L e e d u s tööõnnetuste vastu ning ühtlasi võimaldatakse neile tasuta arstiabi haiguste puhul. Saksas, Taanis, Inglismaal, Hollandis, Prantsusmaal, Tšehhis, Bulgaarias jne. — on põllutöölised kindlustatud kõikide sotsiaalsete riskide vastu ning ei tehta mingit erandit põllutöölise suhtes võrreldes tööstustöölisega. Ka P o o l a s on põllutöölised võrdlemisi hästi kindlustatud mitmesuguste sotsiaalsete riskide vastu, kuigi halvemini

kui näiteks tööstustöölised, kelle suhtes esineb praktiliselt kõikide riskide vastu kindlustus.

Olgu märgitud, et viimasel ajal kiiresti väheneb riikide arv, kus põllutöölised on sotsiaalkindlustuse suhtes halvemas seisukorras kui tööstustöölised. Selleks on Rahvusvaheline Tööorganisatsioon tema poolt korraldatud konverentsidega, vastuvõetud konventsioonidega jne. aitanud kaasa.

Sotsiaalkindlustuse arengust kirjutab Rahvusvahelise Tööbüroo Direktor J. Winant oma 1939. a. aruandes muu seas järgmist:

„Võib märkida mõningaid üldjooni sotsiaalkindlustuse viimaste aastate arengus. Eriti põllumajanduse industrialiseerimisega käsikäes käib sotsiaalkindlustuse areng põllumajandusmaades. Nii — Ungaris laiendati vanaduse-sundkindlustust põllutööliste, Lätis allutati põllu-

töölised haigusekindlustusele, Leedus antakse tasuta arstiabi maarahvale, Poolas senat tegi ettepaneku valitsusele esitada uus seadus põllutööliste sotsiaalkindlustuse laiendamiseks, Itaalias levitati emade- ja tuberkuloosikindlustust põllumajandusele. Uued üleriigilised sotsiaalkindlustuse süsteemid Austraalias ja Uus-Meremaal hõlmavad ka põllutöölisi. Jaapanis viidi ellu laiaulatusline uus haigusekindlustuse süsteem põllutööliste ja iseseisvate käsitööliste. Ameerika Ühendriiges ja Kanadas tehakse eeltöid elujõulise haigusekindlustuse elluviimiseks laiade maatööliste massidele.“

Meie rahva laiade hulkade heaolu ja tuleviku seisukohalt on väga tähtis, et ka meil ei viivitataks põllutööliste sotsiaalse olukorra parandamisega, millest tähtsaim ülesanne on vanaduse-, invaliidisuse-, perekonna ja haigusekindlustuse elluviimine, mida kogu maal põhjendatult väga oodatakse.

Väikemaapidaja sammuli arengurada

G. Abel.

Väikemaapidajate praeguses seisukorras võib märgata juba teatavat arenemise tendentsi, kui kõrvutame nende seisukorda eelmiste aastatega. Uudismaaharijate väikemaapidajate arv näiteks näitab pidevat tõusu, paisudes tänavu ligi 4-kordseks möödunud aastaga võrreldes. Nii oli 1. apr. 1939. a. alla 10 ha väikekohtadest uudismaaharijateks registreerinud 3380 majapidamist ehk 7,5 protsenti seesuguste talundite üldarvust. Maakorralduspiirkondades või õieti seal, kus maakorraldustööd juba läbi viidud, on märgata väikemaapidajate keskel veel suuremat edu uudismaade ülesharimise alal. Mainida võib siin Vilusi väikemaapidajate ühingu piirkonda, kus kahe viimase aasta jooksul on uut põldu tehtud juurde niipalju, et põllupindala on üksikutel taludel suurenenud ligemale kahe-

kordseks ja teistel vähemalt 10—20 protsendi võrra.

Peab siiski mainima, et uudismaaharijate arv on üldiselt väikemaapidajate juures veel võrdlemisi väike, tõustes alla 10 ha talundite rühmas, nagu öeldud, vaid 7,5 protsendile talundite üldarvust, kuna 10—20 ha talundite rühmas küübib see 22,5 protsendini, 20—30 ha talundite juures 29,3 protsendini ja 30—50 ha talundite juures 32,9 protsendini. Üle 50 ha talundite rühmas tõuseb uudismaaharijate osatähtsus 55 protsendini talundite üldarvust.

Eriti agarad on uudismaade ülesharimises Harjumaal, Tartumaal ja Võrumaal väikemaapidajad. Alla 10 ha väiketalundid said uudismaade preemiat 1938. a. ja harisid üles maad üksikute maakondade järele järgmiselt:

	Talun- dite arv	Üles- haritud maa	Sellest heina alla jätetud
Harjumaal	82	131 ha	40 ha
Järvamaal	55	80 ha	29 ha
Virumaal	65	80 ha	20 ha
Läänemaal	44	33 ha	4 ha
Tartumaal	138	163 ha	32 ha
Viljandimaal ..	90	93 ha	24 ha
Pärnumaal	92	90 ha	30 ha
Valgamaal	40	37 ha	½ ha
Võrumaal	120	103 ha	14,5 ha
Saaremaal	54	56 ha	12 ha
Petserimaal ...	74	74 ha	2 ha
Kokku	854	940 ha	208 ha

Märkimisväärne on eeltoodud andmetes veel see, et väikemaapidajatest ainult vähesed jätavad ülesharitud maa rohu- maade alla, kuna enamused neist kasutab uudismaad põlluna. Valgamaa väikemaapidajad jätsid 38 ha-st ülesharitud maast heina alla ainult 0,5 ha, Petserimaal 74 ha-st 2 ha ja Läänemaal 34 ha-st 4 ha. Uudismaade heina alla võtmist laiemas ulatuses takistab väikemaapidajate juures esijoones maa kallidus ja vähesus. Loodetakse põllukultuurina suuremale saagile. Ka heinaseemnete kõrge hind, samuti väikemaapidajate ainelised raskused takistavad nende uudismaade harimistööde lõpuleviimist.

2.

K a n a k a s v a t u s e alal valitses kuni käesoleva aastani ebakindel seisukord. Teravilja võrdlemisi kõrge hind ja kindlustamata kanamunade hinnad võimaldasid tasuvalt korraldada kanapidamist vaid sugulavapidajatel, kust kanamunad müüdi kõrgema hinnaga sugumaterjaliks. Käesoleva aasta algul aga kindlustati munahind suvel 0,70 kr. ja talvel 1.30 krooni peale kg. See hindade kindlustamine on annud häid tulemusi. Praegu tuntakse kanapidamise arendamise vastu väikemaapidajate keskel võrdlemisi suurt huvi ja väga paljudki väikemaapidajad on asunud ettevalmistustööd tegema kanapidamiseks vajalikkude ruumide korraldamiseks. Siin on suureks raskuseks kapitali puudus. Maatulunduskapitalist antavat kanalate ehituslaenu on võimalik saada kätte vaid siis, kui on kanala juba ehitatud. Millega aga ehitustööd lõpule

viia, kui puudub vastav kapital — see koormab veel praegugi paljude kapitalivaesete väikemaapidajate päid. See kapitali puudumine oli varemategi aastatel väikemaapidajatele suureks takistuseks kanapidamise arendamise alal. Nii näeme, et E. Linnukasvatavate Seltsi poolt väljaantavate kanalate ehituspreemia saajate hulgas puuduvad peaaegu täielikult väikemaapidajate nimed või neid leiame seal vaid mõne üksiku. See on ka arusaadav, sest preemiagi maksti välja ainult pärast ehitustööde läbiviimist, milleks aga puudus raha.

3.

Röömustavat tendentsi võime panna tähele ka a i a n d u s e a r e n d a m i s e alal väikemaapidamistes. Siin on seisukord veel pisut paremgi. Suurt mõju on avaldanud aianduse arendamisele Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja kaudu väikemaapidajatele antav aianduspreemia, mida võivad väikemaapidajad saada käesolevast aastast alates kuni 40 krooni iga üksiku maapidamise kohta. Ka aiasaaduste turuolud on viimasel ajal tunduvalt paranenud. Mustasõstratel oli püsiv nõudmine, samuti oli ka teistegi marjade hinnad rahuldavad, rääkimata puuvilja hindadest, mille üle ei ole põhjust olnud nuriseda varemategi aegadel, eriti aga siis, kui on osatud kasvatada kõrgekvaliteedilist turul nõutavat kaupa. Ka keeduvilja hinnad olid rahuldavad. Nii võivad väikemaapidajad käesoleval aastalgi vaadata tulevikku päris selge pilguga.

4.

O d a v a t e t e l l i s k i v i d e s a a m i s e võimalused loovad aluse ka uute hoone- te rajamiseks. Siin on väikemaapidajate sooviks see, et saaks odavamaga hinnaga telliskive ka väiksemal arvul neid ostes — ahjude, soemüüride või mõningate vajalikkude paranduste tegemiseks. Seni aga pole seda võimaldatud.

5.

Kõige valusamateks küsimusteks väikemaapidajatele jäävad ikkagi juurde- lõigete või elujõuetute väi-

ketalundite suurendamise küsimused, samuti ka laenude saamise kergendamine ülesehitava töö läbiviimiseks. Esimene neist küsimustest muutub kordkorralt teravamaks, sest riigimaade tagavarad muutuvad järjest väiksemaks. Siin peaks senisest suuremat rõhku panna eramaade ostmisele juurdelõigete andmiseks, kuna maade ümberplaneerimisega Maakorralduse seaduse alusel on võimalik juurdelõikeid liita tervikuna väikemaapidamiste külge. Maa-ametid tegelevad praegu nii mõnelgi juhul peaaegu asjatult igasuguste naabrite omavaheliste piirioiendamisküsimustega, mis ei oma rahvamajanduse arendamise seisukohalt peaaegu mingisugust tähtsust, kuna väikemaapidamiste elujõuliseks muutmisele pole pööratud nõutavat tähelepanu. Praegune ajajärk aga kohustab selleks vastavatele aladele kutsutud isikuid. Siin peaks oma tegevusega tungima sügavamale ja elutarviduste kohaselt aitama oma võimu ja korraldava käega kaasa laialdaste rahvahulkade elujärje parandamisele ning poolikult või osaliselt kasutatud tööjõu täielikule rakendamisele. Tihtilugu ei olegi siin vaja suuri kapitale, vaid head organiseerimisetahet.

Maakorraldajadki peaksid oskama olemasolevast toormaterjalist vormida valmis kunstiteose, mida võime nimetada ideaalseks majapidamise-vormiks nii oma suuruselt kui ka majapidamise viisilt.

Pikaajaliste ja odavaprotsendiliste laenude võimaldamine väikemaapidajatele nii mõnegi ülesehitava töö läbiviimiseks aitaks tunduvalt kaasa väikemaapidajate seisukorra parandamisele. Sellest oleme juba korduvalt kirjutanud. Kuidas siin lahendus leitakse, seda ootame samuti vastava ala korraldajatelt.

6.

Kokkuvõttes võime mainida, et väikemaapidajad on leidnud juba siiski üldist tunnustust ja nii mõndagi on suudetud viia läbi nende olukorra parandamise alal. See peaks tiivustama ka väikemaapidajaid endid veel agaramalt töötama omal väikesel maalapikesel, kuna üldine väikemaapidajate olukord on meil iga aastaga paranenud. Loodame, et tulevik muutub olevikust veelgi paremaks ja kogu väikemaapidajate-pere võib minna vastu tänavusele Võidupühale küllaltki suure rahuldustundega ja heameelega.

Mida sisaldab uus põllutöölise seadus?

Seadus kuulutati välja Riigi Teatajas ja jõustub 12. juunil s. a. — Töölepingu lõpetamine. — Laste, allealiste ja naiste töö. — Tööpäeva pikkus ja erakorraline töö. — Kes valvab seaduse täitmise järgi?

Aug. Vaigo.

Käesoleva kuukirja eelmises numbris andsime ülevaate sellest, kes alluvad uuele põllutöölise seadusele, kuidas sõlmida töölepingut, mida see leping peab sisaldama jne. Siinkohal puudutame lähemalt teisi küsimusi, mida korraldab kõnesolev seadus. Märgitagu veel, et uus põllutöölise seadus on vahepeal ka juba Riigi Teatajas välja kuulutatud (RT nr. 47) ja

astub jõusse 12. juunil s. a.

millisest päevast peale kaotab oma kehtivuse senine Põllutöölise tööaja ja palgaolude korraldamise seadus (RT 1921, 102,

194). Elu peab nüüdsest peale käima uusi radu.

1. Töölepingu lõpetamine üldises korras.

Kõigepealt võib tööleping lõppeda mõlema poole — s. o. peremehe ja töölise — omavahelisel kokkuleppel. Teiseks lõpeb leping tähtaja saabumisel — see on aga mõeldav üksnes nende lepingute juures, mis sõlmitud määratud ajaks, näiteks aastaks, 3 kuuks jne. Kolmandaks võib leping lõppeda ka sel juhul, kui tööline vangistatakse või saadetakse ametivõimude korraldusel välja töökohalt, nii et lepingu täitmine osutub ta-

võimatuks. Veel on lepingu seadusliku lõpetamise põhjuseks töölise sõjaväkke aja teenistusse kutsumine.

Kui aga teenistusvahekord on sõlmitud **määramata ajaks**, siis peab üks pooltest ütleva lepingu 2 nädalat ette üles. On aga tööline töötanud talus alla 2 nädala, siis on etteülesütlemise tähtaeg lühem — ainult 12 tundi.

Kui leping on sõlmitud **teatava töö täideviimiseks**, siis on küsimus päris lihtne — on töö lõpetatud, on ka lepinguvahekord läbi, — mingit ülesütlemist seadus siin ei nõua.

Kumbki pool, nii tööandja kui põllutööline, on vastaspoole nõudel **kohustatud teatama**, kas ta lepingut uuendada soovib või ei. On tööleping sõlmitud 6 kuuks või kauemaks — tuleb seda teatada vähemalt 1 kuu, lühemate lepingute juures aga 2 nädalat enne lepinguaja lõppu. Alla 1 kuu kestvusega teenistuslepingute juures ei ole kõnesoleva teatamine üldse kohustuslik.

See norm on uude seadusse võetud selleks, et nii peremees kui tööline teaks, kas ühel tuleb otsida uut töötajad või teisel uut teenistukohta.

Kui aga üks pooltest teise nõude puhul vastust ei anna või teatab, et ta on nõus lepingu uuendamisega, loetakse leping uuesti sõlmituks senistel tingimustel. Vähemalt aastaks sõlmitud lepingu puhul ei või aga seda lugeda uuesti sõlmituks kauemaks kuni järgmise 1. maini.

Tuleb veel pidada meeles, et **tööandja surm ei lõpeta teenistusvahekorda**: tööline võib talus senistel tingimustel teenida edasi, — muidugi, kui pole teisiti kokku lepitud.

2. Millal võib tööline lõpetada lepingu enne tähtaegselt?

Peale eelmises peatükis ettenähtud teenistusvahekorra lõpetamise viiside loeb uus põllutööliste seadus veel rida teisi juhte, kus nii peremees kui tööline võivad töölepingu lõpetada **enne tähtaega**, ilma et ühel või teisel poolel oleks õigus nõuda teiselt kahjutasu.

Põllutöölisel on niisugune õigus kõigepealt sel korral, kui

tööandja ei täida tema suhtes lepingu tingimusi või kõnesoleva seaduse nõudeid.

See mittetäitmine peab aga **oluline** — nt. ei maksa palka, nõuab hoopis teist tööd, mis lepingus tähendatud, ei pea kinni tööajast jne. Väikesed kõrvalekaldumised lepingust ja seadusest seda õigust töölisel veel ei anna. Mis aga on oluline ja mis mitte, on

tihti raske otsustada, — seda teeb vaidlusujuhtudel tavaliselt kindlaks kohus tunnistajate ja teiste tõendite põhjal.

Teiseks võib tööline lepingu lõpetada enne tähtaega ka siis, kui tööandja, tema vastutusvõimelised perekonnaliikmed, volinikud või tööjuhatajad **haavavad teda teoga või tarvitavad vägivalda** või kohtlevad teda kõlblusvastaselt.

Kolmandaks seaduslikuks põhjuseks on põllutöölise haigus, mis takistab tööd ja naispõllutöölise rasedus 6 näd. enne sündimist. Sama oluline on ka tööliste abikaasa ja laste surm või surmaga ähvardav haigus, kuid ainult sel juhul, kui need asjaolud sunnivad töölist muutma oma elukohta.

Lõpeks võib põllutööline lõpetada enneaegselt töövahekorra veel siis, kui ta kaotab oma vara äkilise õnnetuse läbi või kui ta valitakse Riigikogu liikmeks. **Naistööline võib lõpetada lepingu ka abiellumise korral.**

Töölt lahkumisel peab aga tööline tööandjale ütleva, mis põhjusel ta seda teeb.

3. Millal peremees võib ühepoolselt lõpetada lepingu?

Siingi tuleb seadusliku põhjusena esijoones arvesse lepingu **oluline mittetäitmine** tööliste poolt. Edasi annavad peremehele õiguse lõpetada lepingut enne tähtaega veel järgmised juhud: 1) kui tööline **puudub põhjuseta** (seaduslikud puudumise põhjused loendasime eelmises numbris — vt. ptk. 4) töölt 3 päeva järjest või lühemate puudumiste juhul, kui need on kordunud vähemalt 3 korda kokku 3 päeva, 2) kui tööline rikub peremehe vara pahatahtlikult, 3) kui ta haavab teoga või käitub halvasti, nii et see on ohtlik tööandjale, tööjuhatajale või nende perekonnaliikmele, 4) kui tööline põeb nakkavat sugu- või nahahaigust, 5) kui tööline omastab võõrast vara ja 6) kui tööline on nii

haige, et ei saa käia tööl ja kui see haigus kestab 14 päeva järjest või 21 päeva vaheldumisi.

Lõppeks on peremehel õigus lõpetada töövahekorda ka siis, kui ta kaotab oma vara kas tule- või loodusõnnetuste tagajärjel või sundvõõrandamisel.

Ka peremees peab igal juhul töölisel teatama, mis põhjusel vallandamine toimus.

Kui tööline kutsutakse sõjaväkke kordamisõppustele, siis selle asjaolu pärast lepingut lõpetada ei tohi, kui õppustele kutsutu ilmub tööle 2 nädala jooksul pärast õppustest vabanemist. **Töötasu aga õppustele eest peremees pole kohustatud maksuma.**

4. Lepingu enneaegse lõpetamise tagajärjed

Kes murrab enneaegselt ilma seadusliku põhjuseta töölepingu, peab tasuma tehtud kahju. See on üldine kord. Nii on see võetud põllutööliste teenistusvahekoradessegi. Senine seadus selles küsimuses mingit eeskirja ei andnud, millepärast tuli käia iganenud Balti Eraseaduse järgi.

Kahjutasu peab maksma süüdlane. Murdis peremees lepingu, peab ta töölisle tasuma

teenistustasu kuni lepinguaja lõpuni, kuid aastaks või kauemaks palgatud töölisle mitte üle 2 kuu, teistele — mitte üle 1 kuu palga.

On tööline süüdlane pool, võib peremees nõuda samasuurt kahjutasu.

Muidugi ei või peremees ilma pikema juttu oma kahjude katteks töölise palka kinni pidada. Kui tööline ei nõustu tehtud kahju hüvitamisega, läheb asi kohtu lahendada. Ja alles kohtu otsusel võib palka pidada endale.

5. Mida kõneleb seadus naiste ja allealiste tööst?

Siin pole praeguse seadusega võrreldes leida peagu midagi uut. Naiste töö kohta üteldakse ainult, et rasedaid naistöölisi, kes sellest tööandjale teatanud, ei või 3 kuud enne arvatavat sünnitamist paigutada tööle, mis ohtlik nende tervisele. Lapsi alla 12 a. on keelatud palgata põllutööliseks. Karjaseks võib aga võtta juba 10-aastaseid lapsi. Üldiselt võib lapsi ja allealisi kuni 16 eluaastani rakendada ainult kergematele töödele, nagu karjahoidmine, loovõtmine, umbrohu kitkumine jne. Ka ei või seesuguseid töölisi kasutada üle normaalaja — s. o. erakorralisteks töödeks. Tööandjale pannakse südamele, et ta peab osutama küllaldast hoolt ja järelevalvet laste- ja allealiste tööliste tervise kaitseks. Seesuguses eas on inimese organism veel välja arenemata ja raske töö võib mõjuda siin vägagi kahjulikult.

6. Tööpäeva pikkus; söögi- ja öövaheajad.

Tööaja probleem põllumajanduses on valusamaid küsimusi. Tunnustatakse, et tööpäev on taludes pikk, paljudes isegi liigi pikk. Mitmel teisel maal on aga suvel 9—10-tunnine tööpäev, meil 12 tundi ja rohkem. Ainult riigimõisad on viinud läbi suvikuudel 11-tunnise tööloleku. Säärane üli-pikk tööpäev on üheks tugevamaks tõukejõuks, mis viib tööjõu maalt linnadesse, kus tööpäev reguleeritud ja piirdub tavaliselt 8 tunniga.

Ka uue põllutööliste seaduse väljatöötamisel pakkus tööaja küsimus kõige rohkem vaidlusainet. Tööliiskonna kutseesindus nõudis tööpäeva pikkuse otsesest äramääramist seaduses; aluseks paluti võtta sellejuures riigimõisades läbilõõnud tööaeg. See nõue aga ei leidnud kahjuks rahvaesinduse enamuse pooldamist. Nii võetiigi seadusse seisukoht, mille järgi tööpäeva kestvus kui niisugust üldse otseselt kindlaks ei määrata. Töölist kaitstakse ainult öövaheegade suhtes. Kuid seegi kaitse tehakse näiliseks, kuna erakorralist tööd lubatakse teha üle normaalaja peagu piiramatult.

Seadus ütleb, et

tööaja pikkuse suhtes tuleb üldiselt leppida kokku töölepingus.

Kui pikk selles tööaeg määrata, oleneb peremehe ja töölise kokkuleppest. Kitsendu seks on sellejuures vaid eeskiri, et tööline peab saama vähemalt 8 tundi (juunis ja juulis 7 tundi) järjest kestvat öövaheaega ja kindlad söögivaheajad. Kui tööpäeva pikkus on 7—10 tundi, tuleb anda üks 1—2 tunnine söögivaheaeg. On tööpäev pikem, peab söögiaegu olema kaks 3½—4 tunnise kogukestvusega. See on ka kõik, mida uus põllutööliste seadus kõneleb tööaja pikkusest. Karjamajanduslikkuldel töödel lubatakse öövaheaega isegi veel lühendada, missuguse piirini aga, sellest seadus ei kõnele.

Tööpäev algab tööandja poolt määratud kogumiskohas ja lõpeb töö juures. Hobusemehed peavad omast ajast viima ilma eritasuta hobused söötmiskohale, neid puhas-

Maatööliste ja Väikemaapidajate

Koja kirjastusel ilmub peatselt

odavahinnaline väljaanne

**uus põllutööliste seadus
ühes lisadega ja seletustega**

**Iga maatöoline ja väikemaapidaja peaks tellima endale selle
Väljaande hind ettetellimisel 25 senti**

Tellida võib Koja büroost, Tallinn, Vene tän. 13—3.

tama, söötma ja jootma. Tööriistad tulevad asetada selleks näidatud kohale.

7. Erakorraline töö. Töö pühadel ja puhkepäevadel.

Uue põllutöölise seaduse üheks suuremaks puuduseks on see, et ta lubab piiramatult teha tööd üle normaalaja. Seda erakorralist tööd tuleb pealegi teha eri tasuta. Nii peab tööline kauemini töötama põllumajandusliku saagi päästmiseks loodusohude eest, vihma tulekul, viljapudenemisel jne. Edasi tehakse erakorralist tööd küüdis- ja vooriskäimisel, põllutöömashinade parandamisel ja masinaga viljapeksul töö lõpetamisel. Peale selle lubab seadus erakorralist tööd ka muudel juhtudel, mil on tarvilik põllumajandusliku saagi või inventari päästmine neid ähvardavate ohtude eest. Töölistel, kes sedasi töötanud üle normaalaja, on küll teistel tööpäevadel õigus seda aega niütelda „tasa teha“ — olla tööl vähem aega, kuid kas see vastutatu tegelikus elus annab vajalist efekti, on enam kui küsitav.

Pühadel ja pühapäevadel on töölised üldreeglina tööst vabad. Majapidamises ametisolevad töölised peavad aga siiski sooritama need tööd, millele ei saa läbi, nagu karjasöötmine, toiduvalmistamine jne. Kuid üks täiesti vaba pühapäev kuus peab olema sellistel töölistelgi.

Nende tööde eest, mida tööline teostab üle normaaltööaja, ilma et ta saaks neid teha tasa vastavalt lühema tööpäevaga teistel päevadel, peab peremees maksma eri tasu. Selle suurus tuleb määrata kindlaks töölepingus. Senine seadus kindlustas töölisele niisugustel puhkudel ületunnitasu. Uus seadus aga seda tasuliiki ei tunne. Eritasu tuleb anda ka pühapäevaste tööde eest.

8. Vabad päevad.

1921. a. seadus lubas töölisele aastas 12 vaba päeva ja peale selle 2 laadapäeva. Kas need olid palgaga või ilma, selle kohta eeskirja ei olnud. Uus seadus piirab vabade päevade arvu:

2 kuuks ja kauemaks palgatud tööline saab iga 2 kuu tagant vähemalt ühe vaba tööpäeva, kuid nüüd juba täie palgaga,

ja iga kuuekuise teenistuse eest ühe laadapäeva, kuid jällegi palgaga. Mainitud päevad määratakse kindlaks töölise ja peremehe omavahelisel kokkuleppel.

9. Seaduse täitmise järelevalve ja sanktsioonid.

Seaduse täitmise järelevalve kuulub, nagu siianigi, maavalitsustele ja tööinspekto-

ritele. Seaduse rikkumise kohta tehtud protokollid saadetakse edasi tööinspektorile. Viimane võib asja lõpetada, kui ta ei leia põhjust süüdistamiseks kohtus.

Tööinspektoril on üldises korras õigus kutsuda tööandjaid ja töölisi oma kantseleisse seletuste andmiseks või tekinud tülküsimuste (põllumajanduses on seesugusteks tülküsimusteks seni olnud peamiselt arusaamatused palgamaksmise alal) rahulikuks lahendamiseks. Jääb väljakutsutu kaaluva põhjusega ilmumata, võidakse teda karistada kuni 10 kr. rahatrahviga, korduva nõude täitmatajätmisel aga kuni 30 krooniga.

Uus põllutöölise seadus, peale rahalise kahjutasu 1—2 kuu palga näol, ei näe ette eri sanktsioone seaduse rikkujale, ehkki omal ajal väga innukalt taheti eelnõu varustada kriminaalkaristuse ähvardusega töölepingu murdjate jaoks. Seega tulevad seaduse eeskirjade täitmatajätmisel kohaldamisele Kriminaalseadustiku üldised normid. Viimastest selgub, et kui tööandja teeb töölise palgast seadusevastaseid kinripidamisi, võidakse teda karistada arestiga mitte üle 3 kuu või rahatrahviga mitte üle 300 kr. (Kr. S. § 347). Ei anna peremees töölisele välja palgaraamatut või ei pea seda korralikult, langeb ta rahatrahvi alla mitte üle 500 kr. (Kr. S. § 348). Lõppeks karistatakse tööandjat, kes ei täitnud seaduse eeskirju töölise töö- või puhkeaja suhtes, arestiga mitte üle 1 kuu või rahatrahviga mitte üle 100 kr. (Kr. S. § 350).

10. Lõppkokkuvõttes

võime mainida, et uus põllutöölise seadus ei rahulda küll kaugeltki kõiki tööõliskonna õigustatud nõudmisi, kuid ta püüab siiski lahendada terve rea küsimusi, criti töölepingu sõlmimise ja lõpetamise osas, miiliseid senine 1921. a. seadus ei puudutanud ja mis tegelikus elus tekitasid palju arusaamatusi ning meelekibedust. Mil määral aga kõnesoleva seaduse eeskirjad löövad elus läbi, see oleneb väga palju tööõliskonnast endast — ei nõua viimane seadusnormide rakendamist igal konkreetset juhul, siis jääb ka uus põllutöölise seadus oma suures osas „surnud kirjatäheks“, nagu Põllutöölise tööaja ja palgaolude korraldamise seaduski, — ja ei reguleeri elu ega vii seda edasi, kasvõi samm-sammultki. Palju oleb seaduse elluviimisel muidugi ka sellest, kuivõrd suure hoolega järelevalve-organid — eeskätt tööinspeksioon — jälgivad seaduse täitmist.

Põllumajanduslike seadus

(RT 1939, 47, 368).

1. peatükk.

ÜLDEESKIRI.

§ 1. Käesoleva seaduse järgi loetakse põllutöölisteks kõik palgalised, kes tegutsevad põllumajanduslikel töodel, välja arvatud need talundite juhatajad, kes lepingu järgi ei ole kohustatud tegema füüsilist tööd. Talundite juhatajale, kes lepingu järgi on kohustatud tegema füüsilist tööd, ei kohaldata tööaja kohta käivaid eeskirju.

Põllumajanduslikuks tööks loetakse kõik talundis ja väljaspool talundit ettetulevad tööd, mida tehakse talundi majandamise huvides, nagu maa- ja loomapidamisega ühenduses olevad tööd, kodumajanduslikud tööd, ehitus- ja muud tööstusliku iseloomuga tööd, kui neid tehakse talundi enda tarvis ilma vahendajata, samuti kõik veotööd.

Talundiks loetakse kõik üle 1 ha suuruse maa-alaga iseseisvad majapidamised taime- või loomasaaduste tootmiseks.

Põllumajanduslikuks tööks ei loeta töid talunditest lahusolevates ärilise sihiga aiandustes.

2. peatükk.

TÖÖLEPING.

§ 2. Tööandja peab põllutöölisega sõlmima töölepingu. Lepingu sõlmib tööandjana talundipidaja või tema poolt volitatud isik või isik, kes tööandja talundit tegelikult juhatab.

§ 3. Tööandja surm ei lõpeta töölepingut.

§ 4. Töölepinguid põllutöölistega võib sõlmida:

1) määratud ajaks; 2) määramata ajaks; 3) teatava töö täideviimiseks.

§ 5. Töölepingut võib sõlmida ainult oma tööjõu kohta.

Kuni 18 aastaste alaealiste tööjõu kohta sõlmivad töölepinguid nende seaduslikud esindajad. Alaealised 18—20 aasta vanuses on õigustatud oma tööjõu kohta sõlmima töölepinguid iseseisvalt ilma seadusliku esindaja nõusolekuta ning töölepingust tekkivate vaidluste asjus kohtus nõudma ja kostma ühisel alusel täisealistega.

§ 6. Tööleping põllutöölisega sõlmitakse kirjalikult. Suulise lepingu sõlmimine on lubatud ainult kordadel, kui tööline on palgatud lühemaks ajaks kui 4 nädalaks. Kui tööandja 4 nädala möödumisel sõlmib töölisega uue lepingu, tuleb see sõlmida kirja-

likult hiljemalt 3 päeva jooksul arvates uuest kokkuleppest.

§ 7. Kirjalikuks lepinguks on palgaraamat, mis antakse välja töölisle hiljemalt 2 nädala jooksul arvates teenistusse astumise päevast. Palgaraamatut peetakse 2 eksemplaris, milledest üks on tööandja, teine töölisle käes. Ei ole keelatud lisaks palgaraamatule eri kirjaliku töölepingu sõlmimine.

Palgaraamatu kava kinnitab Sotsiaalminister, ära kuulanud Põllutööministri arvamusel. Palgaraamatus peab olema tähen- datud, kas leping on sõlmitud määratud ajaks või määramata ajaks või teatava töö täideviimiseks, tasu suurus, selle töö iseloom, mida tööline on kohustatud tegema, normaaltööaeg, vaheajad ja muud lepingu tingimused. Palgamaksmisel tuleb palgaraamatusse kanda kõik töölisle rahas või natuuras väljaantud normaaltööajatasu, samuti tasu, mis on kokku lepitud erakorraliste tööde eest.

Käesoleva paragrahvi eeskirjad ei kehti välismaalt toodud põllutöölise kohta, kellede õigused ja kohused selles osas korraldatakse erilepinguga.

§ 8. Töötasu on tööandja põllutöölisele kohustatud maksma: 1) teatava töö täideviimiseks kaubeldud põllutöölisele töö lõpetamisel; 2) lühemaks ajaks kui 1 kuuks palgatud põllutöölisele peale lepinguaja lõppu; 3) kuuks ja pikemaks ajaks, samuti määramata ajaks palgatud põllutöölisele iga kuu möödumisel.

Tööandjal on õigus igal palgamaksmisel jätta töölepingu korraliku täitmise tagatiseks välja maksmata kuni pool saadaolevast rahapalgast. Kinnipidamine tuleb lõpetada, kui kinnipeetud summa ulatub 2 kuuks ja kauemaks palgatud põllutöölisel 1 kuu rahapalgani. Kinnipeetud rahapalk tuleb välja maksta lepinguaja lõpul, kuid vähemalt üks kord aastas.

Omal söögil olevale põllutöölisele on tööandja kohustatud natuuras antava töötasu iga kuu eest ette maksa, kui tööline seda nõuab. See kohustus ei käi teatava töö täideviimiseks, määramata ajaks ja lühemaks kui 3 kuuks palgatud põllutöölise tööandja kohta.

Peale käesolevas paragrahvis ettenähtud juhtude on töötasu kinnipidamine tööandjale ilma administratiiv- või kohtuvõimu korralduseta igasugustel teistel juhtudel keelatud. Töötasu arvel ettemakstud summade

mahaarvutamist ei loeta töötasu kinnipidamiseks.

§ 9. Käesolevas seaduses ettenähtud tähtaegadel töötasu mittemaksmise juhtumil, kui tööline maksmist on nõudnud, on tööandja kohustatud maksa võlalt kuus 1 protsent viivitusraha. Viivitusraha nõudmise 1 protsendi suuruses võib esitada 6 kuu jooksul arvates nõudeõiguse tekkimisest. Hiljem on õigus nõuda viivitusraha ainult tsiviilseaduses ettenähtud protsendi suuruses.

§ 10. Kui tööandjal töötasuna kokkulepitud aineid ei ole, on ta kohustatud andma töötasu rahas, vastavalt nende ainete keskmistele turuhindadele kohalikus maakonnalinnas.

§ 11. Põllutööliste antav korter peab vastama tervishoiunõuetele ja sisaldama perekonnaga töölisel vähemalt 1 toa söögi- valmistamise võimalusega ja toidutagavarade hoidmise ruumi (aidas, sahvris). Kui tööandja ruumid seda võimaldavad, peab iga inimese kohta olema eluruumis vähemalt 10 kantmeetrit õhku.

Vähemalt 6 kuuks palgatud põllutöölisel, kel on perekond, kes on omal söögil ja kelle lepinguvahekord lõpeb pärast 1. novembrit, on õigus jääda tööandja poolt temale tarvitud antud korterisse kuni järgmise aasta 1. maini, kui tööandjal ei ole vaja neid ruume uute tööliste tarvis. Korteritasu sel juhul ei tohi ületada Sotsiaalministri määrusega selleks kehtimapanud norme.

§ 12. Töölepingu sõlminud põllutööline on kohustatud tööde täitmisele ilmuma kokkulepitud ajal. Samuti on tööandja kohustatud võtma tööliste tööle kokkulepitud ajal.

§ 13. Tööle õigel ajal ilmumata jäämise ja töölt äraolemise vabandavateks põhjusteks loetakse: 1) nakkushaiguste korral läbikäimise lõpetamine, vaenlase pealetung sõja ajal, läbipääsematu suurvesi ja muud säärased ületamatud takistused; 2) äkiline varakaotus õnnetusjuhtumi korral; 3) haigus, mis takistab kundut väljatulekut; 4) vanemate, mehe, naise, laste või perekonna peaaegu surm või neid surmaga ähvardav raske haigus; 5) naistöölisel ajavahemik enne sünnitamist 6 ja pärast sünnitamist 6 nädala jooksul; 6) kohalikkude omavalitsuste ja kutsealaste omavalitsuste esinduskogude ja seadusandliku koja tööst osavõtmine; 7) kohtu korralduste ja Vallaseaduses ettenähtud koormatiste täitmine.

Juhul, kui töölisel on võimalus puudumise põhjustest tööandjale teatada, on ta kohustatud seda viivitamata tegema.

§ 14. Tööleping lõpeb: 1) mõlema poole omavahelisel kokkuleppel; 2) lepingu täht-

aja saabumisel, kui leping on sõlmitud määratud ajaks; 3) põllutöölise surma korral; 4) põllutöölise vangistamise või ametivõimude poolt väljasaatmise korral töökohalt, nii et lepingu täitmine võimatuks kujuneb; 5) põllutöölise sõjaväkke ajateenistusse kutsumise korral; 6) määramata ajaks palkamise korral 2 nädala möödumisel arvates lepingu lõpetamise sooviavaldusest ühe poole poolt, kui põllutööline enne sooviavaldust on töötanud üle 2 nädala, ja 12 tunni möödumisel, kui ta on töötanud alla 2 nädala; 7) töö lõpetamisel, kui leping oli sõlmitud teatava töö täideviimiseks.

§ 15. Kumbki pool, nii tööandja kui ka põllutööline, on vastaspoole nõudel kohustatud teatama, kas ta lepingu tähtaja möödumisel soovib lepingut uuendada või lõpetada: 1) 6 kuuks ja kauemaks sõlmitud lepingute puhul — 1 kuu enne tähtaega; 2) vähem kui 6 kuuks, kuid mitte vähem kui 1 kuuks sõlmitud lepingute puhul — 2 nädalat enne tähtaega.

§ 16. Kui üks pooltest teise poole nõude puhul (§ 15) vastust ei anna või teatab, et ta nõustub lepingu uuendamise, loetakse leping uuesti sõlmituks alates eelmise lepingu lõppemise päevast endistel tingimustel, kui viimaste kohta ei ole erikokkulepet. Vähemalt aastaks sõlmitud lepingu korral ei või viimast uuesti sõlmituks lugeda kauemaks kui järgmise 1. maini.

§ 17. Enne lepingus ettenähtud tähtaja lõppu annavad põllutöölisele lepingu lõpetamiseks õiguse järgmised põhjused: 1) tema suhtes lepingu tingimuste või käesoleva seaduse oluline mittetäitmine tööandja poolt; 2) teoga haavamine või vägivald tarvitamine tööandja, tema vastutusvõimeliste perekonnaliikmete, volinikkude või tööjuhatajate poolt; 3) kõlblusvastane kohtlemine eelmises punktis nimetatud isikute poolt; 4) põllutöölise haigus, mis takistab tööd, ja naispõllutöölise rasedus 6 nädalat enne sünnitamist; 5) põllutöölise vanemate, mehe, naise laste või perekonnapea surm või neid surmaga ähvardav raske haigus, kui need põhjustavad tööliste elukoha muutuse; 6) põllutöölise äkiline varakaotus õnnetusjuhtumi korral; 7) põllutöölise valimine seadusandliku koja liikmeks; 8) naispõllutöölise abiellumine.

Töölt lahkumisel peab põllutööline teatama, mis põhjusel ta lahkub.

§ 18. Tööandjale annavad õiguse lõpetada põllutöölisega lepingut enne tähtaega järgmised põhjused: 1) lepingu oluline mittetäitmine põllutöölise poolt; 2) põhjuseta töölt puudumine 3 päeva järjest või lühemaajalised puudumised, kui need on kordu-

nud vähemalt 3 korda, kokku 3 päeva kestusega; 3) tööandja vara pahatahtlik rikkumine; 4) teoga haavamine või halb käitumine, mis on ohtlik tööandjale, tööjuhatajale või nende perekonnaliikmeile isiklikult või varaliselt; 5) nakkava sugu- või nahahaiguse ilmnemine põllutöölisel; 6) võõra vara omastamine põllutöölise poolt; 7) põllutöölise haigus, kui see takistab tööd ning kestab 14 päeva järjest või 21 päeva vaheldumisi; 8) tööandja varakaotus tule- või loodusõnnetuse või sundvõõrandamise puhul.

Töölt vallandamisel peab tööandja põllutöölisele teatama, mis põhjusel vallandamine toimub.

§ 19. Tegelikku sõjaväeteenistusse õppustele kutsutud põllutöölisega ei või põlupidajad lõpetada töölepinguid tähendatud õppustele kutsumise ja õppustel viibimise tõttu töölt äraoleku pärast, kui neile õppustele kutsutud isikud ilmuvad tööle 1 nädala jooksul pärast õppustest vabanemist. Õppustele kutsutuil ei ole õigust nõuda tööandjalt töötasu töölt äraoleku aja eest.

§ 20. Tööandja, kes käesoleva seaduse vastaselt on murdnud töölepingu põllutöölisega, on kohustatud tasuma põllutöölisele kahjutasuna palga kuni lepinguaja lõpuni, kuid aastaks või pikemaks ajaks palgatud põllutöölisele mitte rohkem kui 2 kuu palga suuruses ja vähem kui aastaks palgatud põllutöölisele mitte rohkem kui 1 kuu palga suuruses.

Põllutööliline, kes lepingu murdnud käesoleva seaduse vastaselt, on kohustatud tasuma tööandjale kahjutasu oma selle palga suuruses, mis ta oleks saanud lepingu murdmise ajast kuni lepinguaja lõpuni, kuid mitte rohkem kui 2 kuu palga suuruses, kui leping oli sõlmitud aastaks või pikemaks ajaks, ja mitte rohkem kui 1 kuu palga suuruses, kui leping oli sõlmitud vähem kui aastaks.

Kui palga suuruse töölepingus üksikute kuude viisi erineb, siis tuleb kahjutasuna makstavaks kuupalgaks lugeda kogu palk, jagatud kokkulepitud tööaja kuude arvuga.

3. p e a t ü k k.

LASTE, ALAEALISTE JA NAISTE TÖÖ

§ 21. Lapsi alla 12 aasta on keelatud palgata põllutöödeks, välja arvatud karjahoidmine, milleks võib palgata lapsi ka alates 10 aasta vanusest.

§ 22. Lapsi ja alaealisi kuni 16 aastani võib rakendada ainult kergematele töödele, nagu karjahoidmine, peenarde kitkumine, loovõtmine jne.

§ 23. Lastele ja alaealistele kuni 16 aasta vanuseni on keelatud töötamine väljaspool käesoleva seadusega ettenähtud normaaltööaega.

§ 24. Koolisunduse alla kuuluvaid lapsi ja alaealisi võib tööle palgata ainult kooli suvevaheajaks.

§ 25. Tööandja on kohustatud osutama küllaldast hoolt ja järelevalvet kuni 16 aasta vanuste laste ja alaealiste tervise kaitseks.

§ 26. Rasedaid naispõllutöölisi, kes rasedusest tööandjale teatanud, ei või 3 kuud enne arvatavat sünnitamisaega paigutada töödele, mis ohtlik nende tervisele.

4. p e a t ü k k.

TÖÖAEG.

§ 27. Lähemate üksikasjade kohta põllutöölise tööaja ja töövaheaegade suhtes lepitakse kokku tööandja ja põllutöölise vahel sõlmitavas töölepingus. Selles peab põllutöölisele olema ette nähtud vähemalt 7 tundi järjest kestev töövaheaeg, välja arvatud juuni- juulikuul, mil pidev öövaheaeg on vähemalt 7 tundi, ja 1 töövaheaeg 1—2 tunnini, kui tööpäeva kestus on 7—10 tundi. Kui tööpäeva kestus on üle 10 tunni, siis tuleb ette näha 2 töövaheaega kestusega 3½ tundi ja juuni- ning juulikuus kokku 4 tundi. Karjamajandusliikude tööde kohta lubatakse erikokkuleppeid, milledega töövaheaegu võib lühendada, kusjuures päevased töövaheajad ja puhkeajad tuleb samuti korraldada erikokkuleppe alusel.

Lastele kuni 14 aasta vanuseni peab peale üheksatunnise töövaheaja veel olema kindlustatud vähemalt neljatunnine puhke-aeg päevas.

§ 28. Tööpäeva alguseks loetakse põllutöölise ilmumise aeg tööandja poolt määratud kogumiskohta ja tööpäeva lõpuks — töö lõpetamise moment. Hobusemehed peavad pärast kokkulepitud kohuslikku tööaega nende korralduses olevad hobused eri tasuta viima töökohalt hobuste söötmis-kohale, nad puhastama ja neis majapidamistes, kus ei ole eri töölisi hobuste söötmiseks, ka söötma ja jootma. Samuti peavad põllutöölised, kes töötavad tööandja riistadega, need eri tasuta paigutama selleks määratud kohale.

§ 29. Ilma eri tasuta võib töötada kauemini, kui lepingus normaaltööajana ette nähtud, erakorralistel juhtudel, nagu: 1) põllumajandusliku saagi päästmine loodusohude eest (vihm, viljapudenemine jne.); 2) küüdis- ja vooriskäimine; 3) põllutöömashinate paranduse ja korrastuse tööd, mil-

lede tegemata jätmisel ei saaks põllutööd jätkata; 4) masinaga viljapeksmisel töö lõpetamine; 5) muud olukorrad, mil on tarvilik põllumajandusliku saagi või inventari päästmine neid ähvardavate ohtude eest, — kui see normaaltööajaga ei ole võimalik.

Põllutöölisel, kes käesolevas paragrahvis ettenähtud juhtudel on töötanud normaaltööajast kauemini, peab teistel tööpäevadel olema vastavalt lühem tööaeg.

§ 30. Pühapäevadel ja teistel seadustega kindlaksmääratud pühadel peavad põllutöölised olema tööst vabad, välja arvatud § 31 ja 32 ettenähtud erandjuhtumid.

§ 31. Paragrahvis 30 ettenähtud puhkepäevadel on majapidamises ametis olevad põllutöölised kohustatud tegema niisuguseid töid, milledega majapidamises läbi ei saa.

Seejuures peab niisugustel põllutöölistel olema vähemalt 1 täiesti vaba pühapäev kuus. See vaba pühapäev määratakse kindlaks tööandja ja töölise omavahelisel kokkuleppel.

§ 32. Põllutöölised on vastastikusel kokkuleppel tööandjaga kohustatud pühadel ja pühapäeviti kordamisi asendama niisuguseid töölisi, kellede tööta majapidamises toime ei tulda (§ 31), kui viimastel on puhkepäevad.

§ 33. Vähemalt 2 kuuks palgatud põllutööline saab peale § 30 nimetatud puhke-

päevade iga 2 kuu tagant vähemalt 1 vaba palgalise tööpäeva oma majapidamise korraldamiseks ja peale selle iga kuuekuise teenistuse eest 1 vaba palgalise laadapäeva. Nimetatud päevad määratakse kindlaks tööandja ja töölise omavahelisel kokkuleppel.

§ 34. Tööd, mis tehakse väljaspool lepingus ettenähtud normaaltööaega, välja arvatud § 29 nimetatud tööd ning § 31 ja 32 põhjal pühapäevadel ja pühadel tehtud tööd, tasutakse eraldi nii, nagu see lepingus ette nähtud. Eraldi tasutakse § 29 ettenähtud lisatööd, kui neid ei ole tehtud või ei tehta tasa normaaltööaja lühendamisega teistel tööpäevadel.

5. p e a t ü k k.

SEADUSE TÄITMISE JÄRELEVALVE

§ 35. Käesoleva seaduse täitmise järelevalve kuulub maavalitsustele ja tööinspeksiooni ametkonnale.

§ 36. Järelevalve-ametnike poolt seaduse rikkumise kohta koostatud protokollid saadetakse vastava jaoskonna tööinspektorile. Tööinspektoril on õigus asja lõpetada, kui ta ei leia küllaldast põhjust süüdistamiseks.

§ 37. Sotsiaalministril kokkuleppel Põllutööministriga on käesoleva seaduse elluviimiseks õigus anda määrusi, juhendeid ja seletusi.

Hoiduge tuleõnnetustest!

Mida tuleb pidada silmas tuleõnnetuste vastu võitlemise sundmäärusest?

Veel on kõigil meeles, milline tulemeri möllas hiljuti Petseris, Võõpsus, Vasknarvas, Mustvees ja Lehtses. Sadu, isegi tuhandeid inimesi kaotas oma kogutud vara. Miljonid kroonid lendasid õhku mõne tunni jooksul. Suitsuotsaga hävitati pühakodagi. Leegid ei hoolinud isegi inimestest.

Kui vaadelda kõigi nende suurte ja väikeste kahjutulede tekkimise põhjusi, siis leiame, et enamikul juhtudel on siin **inimesed ise süüdi**. Liiga hooletult käiakse ümber tulega, küllaldaselt ei hoita lapsi eemale tulest ja sageli ei õpetata neid kartma tuld, tuletikke või teisi tuldvõtvaid aineid. Sageli antakse tikutoos lastele koguni mängukannikski.

Kuid tuli ei tohi ometi võimutseda ja laastada maad. Me pole nii rikkad, et võime

igal aastal tohutuid varandusi ohverdada tulejumalale. Eriti väiketalupidajad ja töölisperekonnad, kes sageli kehvuse tõttu pole jõudnud kindlustada oma sedagi varanatukest, peavad igal sammul pidama meeles, et tuli pole mänguasi. **Varas jätab varna seina, kuid tuli ainult suitseva tuhaaseme**. Seepärast — kõik võimalikud vahendid appi selleks, et taltsutada punase kuke võidutsemist.

Kahjutulede vastu võitlemiseks teeb suuri pingutusi riigivõimgi. Kui kodanikud ise ei suuda end võtta kokku, siis peab neid selleks sundima. **Tuleõnnetuste vastu võitlemise sundmääruses** ongi loetud üles need ettevaatusabinõud, mida peaks tarvitusele võtma igaüks, et hoida ära kahjutult.

Tulega, tuletikkudega, keemiliste tule-

süütajatega, plahvatavate ning kergesti süttivate ainetega tuleb käia ettevaatlikult ümber. Seesuguseid aineid ei tohi hoida kohtades, kust lapsed või nõdrameel- sed võivad neid saada kätte.

Põlevat lampi või põlevat küünalt ei tohi jätta ruumi, kus ilma järelevalveta viibivad lapsed või nõdrameel- sed. Samuti ei tohi jätta põlevat tuld ruumi, kus asuvad loomad, sellisesse kõrgusse, kus see muutub kättesaadavaks loomadele.

Ka ahjudesse, pliitide alla, eriti aga vihtlemissaunadesse, kuivatusse, pesu- ja sepikodadesse, kui ka sütega köetavatesse tee- ja kohvimasinatesse ning triikraudadesse, eluruumidesse, koridoridesse, trepikodadesse, kuuridesse ja mujalegi, kus väljakukkuvad söed ja väljalendavad sädemed võivad langetada tuld võtvale ümbrusele, ei tohi ükski jätta järelevalveta tuld.

Lahtise taeva alla tehtud tuli, olgu see metsas, karjamaal, väljal või mujal, võib järelevalveta sageli paisuda kohutavaks tule- mälluks.

Suurim hooletus on aga visata põlevaid tiku-, paberossi-, ja sigariotse kergestisüttivatesse ainetesse, nagu õlgedesse, hein- tesse, valminud vilja, rohtu ja kanarbikku, kuiva puitu, põõsastesse, turbasse, kaltsu- hunnikusse. Meenutagem Petserit!

Keelatud on petrooleumi, bensiini, piiri- tuse ja teiste säaraste vedelikke valamine tulle. Kuupalju pole seesugusest teguviisist tekkinud korteritulikahjusid!

Keeta ja valmistada tõrva ja muid häda- ohtlikke aineid võib ainult tulekindlates ruumides või vaikes ilmaga ka väljas, kuid vähemalt 25 m kaugusel hoonetest.

Süsi ja tuhka ei tohi ilma kustutamata viia tuld kartvatesse kohtadesse.

Tuld võtivate lagedega ruumides varusta- tagu põlevad lae- ja seinalambid klaasi kohalt kaitsevarjuga või löödagu lagi lampi- de kohalt üle kaitsega ja asetatagu lambid sinna mitte lähemal kui 0,5 m lambiklaasi ülemisest otsast arvates.

Ruumides, kus hoitakse kergesti põlevaid ja süttivaid aineid, peab valgustamiseks kasutama laternaid, milledesse tulepesa kõ- vasti kinnitatud. Seal ei tohi ka suitsetada. Suitsetamine on keelatud ka katusetöödel ja rehepeksmisel, olgu see hoones või masina- ga väljas. Mustvees hävis kirik katusele vi- satud suitsuotsast.

Rehekütmisel valvatagu hoolega tule jä- rele ja hoitagu igaks juhtumiseks lähedal suurem nõu veega. Ahet ei tohi asetada lähemal kui 1 m ahjust. Reheahjul olgu vä- hemalt 0,5 m kaugusele ulatuv võlv üle ahju suu.

Ahjud, pliitid ja korstnad peab igaüks ehitame täiesti tulekindlad, ka hoitagu need alati puhtad. Pliitide kohal olev sein ja lagi isoleeritagu tulekindlalt. Ahjude ja pliitide ette, kus ei ole tulekindlaid põrandaid, nae- lutatagu vähemalt 45 sm laiused metall- lehed, mis ulatuvad kütteava kummalegi poole 25 sm.

Iga kahe kuu järele vajab korsten puhastamist. On korsten, ahi või pliit vigane tuleb see kohe parandada, enne kui on hilja.

Kuni 30 a. vanuse lehtpuumetsas on kee- latud tuletõrjemine 15. apr. kuni 15. juu- nini ja oksapuumetsas ning raiestikukudel kuival ajal, kui lund maas ei ole. Kui kee- gi kavatakse põletada kütist kuival ja tuuli- sel ajal metsale lähemal kui ¼ km või ro- humaad ja võsa lähemal kui 0,5 km, siis peab ta sellest teatama politseile või met- saametnikule.

Kõik talu- ja majaomanikud on kohusta- tud pidama oma majade juures kahjutule kustutamise tarvis pange ja vähemalt 10 pangelise veevaadi või -tõrre, pootshaake, milleda raudosad vähemalt 1 m pikad, raud- kangi, kirve, 2 redelit (üks 4 m pikk, teine selline, mille ots ületab kõige kõrgema hoo- ne räästani) ja lokulaua.

Tulekindlustusabinõud tulevad tulekahju korral viia viibimata tulekahju kohale ja kõik peavad alluma seal tuletõrje juhataja- le, politseile või vallavalitsuse esindajale.

Eeltoodud ettevaatusabinõud pole pandud kehtima asjatult. Kui iga kodanik neid hoolikalt täidab, siis võtaksid ka kahjutu- led vaevalt nii ulatusliku ilmet kui seni.

Hoiduge tuleõnnetustest!

Däikemaapidamistes kanapida- mise arendamiseks

määras Eesti Munaeksport Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja taotlusel E. Linnu- kasvatavate seltsile erakorralist toetust 1200 kr. suuruses. Selle summa otstarbe- kaks kasutamiseks vajalised ettepanekud teeb Maatöölise ja Väikemaapidajate Ko- da. Viimane ongi juba pöördunud kõigi väikemaapidajate ühingute poole, et need hiljemalt 19. juuniks s. a. esitaksid Koja büroole oma soovid toetussumma kasuta- mise kohta. Ühingu koguvad praegu oma liikmeskonnast andmeid selle kohta, mida ja mil määral oleks vaja muretseda, et viia kanapidamist väiketaludes vajalisele kõr- gusele.

Piimalehma suvisest söötmisest

J. Utno.

Rohumaade küsimus väiketaludes on alati olnud terav. Igal aastal on siin palju muret karja suvise ja talvise ülespidamise pärast. On väga palju neid väikemaapidajaid, kes peavad andma lehma suveks karjamaa puudusel naabritallu toidule ja selle eest tasuma natuuras tööpäevadega. Kuid viimasel ajal, kus asutatakse karjakopleid, ei taheta võõrast lehma heameelega võtta sööma peale. Mitmepool on karjal võimalus käia riigimetsas vastava tasu eest. Kuid ka siin esineb küllalt juhuseid, kus sellega on ülesaamatuid raskusi. Metsaülem leiab, et metsa huvides ei saa karjatamist lubada ja läheb väikemaapidaja tõendama, et ka tema lehm vajab suvel toitu — jäävad harilikult metsahuvid esimesele kohale.

Samuti on väiketalundites vähe heinamaid. Õige paljud on sellepärast sunnitud väljast tegema heina kahasse või vastava tasu eest. Välja tehaantavad heinamaad on aga harilikult niisugused, et need suuremal talupidajal endal niitmist ei tasu, enamikus kehvemad soo-padrikud. Kui seda viletsat heinasaaki veel poolitada või selle eest tasu maksta, siis läheb lehma talvine toitmine küll üsna kalliks. Kuid pere nõuab piima ja lehma peab pidama, ning ollakse veel õnnelikud, et sedagi heina saadakse. Nii tähendas nende ridade kirjutajale hiljuti keegi Paistu ümbruse väikemaapidaja, et küll on hea, et on olemas see Õisu mõisa, mille soost saab ometi heinagi teha — olugi et on kehv heinamaa ja asub kaugel üle 10 km! Talvel ei saa lehm kehva metsaheina süües anda kõrget toodanguid, madal piimahind aga omakorda paneb piiri kalli jõusööda tarvitamisele.

Säärane seisukord pole normaalne ja tuleb otsida teid karjasöötmise küsimuse lahendamiseks.

Milliseid pääseteid on siin?

Ei ole näha muud võimalust, kui osa maad kodu läheduses jätta lehmade suviseks söödamaaks ja püüda sellest maast saada nii kõrget saaki kui see üldse võimalik.

Kas küsimus annab

lahendada karjakoplite kaudu?

Meie ametliku rohumaade propaganda järele soovitatakse küll kõige rohkem karjakoplite süsteemi. Viimase viisi juures olemasolev rohumaad tuleb jagada vaheaadadega mitmeks osaks, n. n. kopliks, ja neid

vastavalt väetada ja nende eest hoolitseda. Koplite arvuna peetakse sobivamaks 6—9, kuid viimasel ajal kuuleme hääli, mis räägivad isegi 20 koplit.

On vist selge, et kuigi koplitel on rida paremusi võrreldes hariliku karjamaaga, on siiski küsitav, kas need väiketalusse üldse sobivad. Kujutleme väikest maaala, mis jagatud kümnekonda ossa, kus lehm saaks parajasti mõned sammud astuda, — siin läheks aedamine kindlasti ühe loomaüksuse kohta nii kulukaks, et tasuvus muutub küsitavaks. On teada mitmed edukad väikemaapidajad, kes seadsid koplid sisse, kuid hiljem loobusid. Põhjuseks oli asjaolu, et koplid ei täitnud neid lootusi. Koplis tallavad loomad kevadel maa niivõrd plingiks, et rohukasv on takistatud. Kõvaks-tallatud maa aurab palju rohkem niiskust, kui kobedam ja sellepärast kannatab koppel juunikuul, mis meil tavaliselt eriti kuiv, väga raskesti põua all ja rohi ei hakka enne kasvama kui tulevad juulikuul vihmad. Väetuse mõju niisuguses olukorras ei ole kuigi suur; kunstväetise andmine võib kujuneda asjatuks kulutuseks. Ka aiapostid ei pea kaua vastu, lehmad vigastavad end vastu okastraati jne.

Koplitel on olnud raskusi ka neil väikemaapidajatel, kes asutanud koplid vanale põlluheinasöödile. Endised külitud taimed on kadunud, uusi ei tule, seemne peale külv ei anna tulemusi. Tükk maad on ebakindla asja peale heas usus raisatud, kuid tulemusi vähe.

Ketitamisega välditakse koplite aedamise küsimust, kuid rohu tallamine ja maa sötkumine jääb ikkagi.

Paremat söötmise viisi otsides ongi mitmed väikemaapidajad jäänud peatuma lehmadele

rohu etteniitmisele suvel laudas.

Selleks on maja läheduses mõni hästi rammutatud maatükk, kust iga päev 3—4 korda lehmadele ette niidetakse. Lehmad söövad rohu laudas söimedest.

Niisuguseks maaks võib olla mõni looduslik rohumaatükk, mida väetatakse laudasõnnikuga iga paari-kolme aasta tagant. Kui näha, et laudaväetise mõjul taimed hakanud lopsakamalt kasvama, siis on soovitatav anda ka kaali- ja vosvoriväetist, mis ristikehina, hiireherne jt. paneb kasvama. Hea väetuse mõjul saab paari aastaga maast, mis seni vähe andnud tulu,

J. Lehtmetsa väiketalu Viimsis (Harjumaal)

1. Väike heinamatükk, kust niidetakse rohtu ette karjale. — 2. Peremees ise. — 3. Kirsipuu upub õitemerre. — 4. Kivivirnad annavad tunnistust, kuivõrd raske on harida uudismaad. — 5. Elamu 6. Nurgake aiast.

päris korraliku saagiga rohumaa. Näiteks võiksime tuua Harjumaal Viimsis asuva J. Lehtmetsa väiketalu, kus vaatamata mereäärsele kehvale maapinnale on senine metsik rohumaa väetuse teel viidud nii kaugele, et 4 lehma suviseks ülespidamiseks laudas kuni ädala peale minekuni kuluks vaevalt 2 tallinna vakamaad rohumaad. J. Lehtmets katsetas alguses koplitega, siis ketitamise, kuid jättis mõlemad kõrvale, sest maad kulus liiga palju ja rohukasv oli väga aeglane. Nüüd sel niidualusel krundi osal on maapind hästi kobe, pindala on hoopis väiksem ja kord niidetud maalt saab juba 2 nädala pärast jälle niita. Ette niites söövad lehmad kõik rohu ära, üle ei jää midagi. Laudas olles saab rohkem sõnnikut, mis läheb jälle sügisel rohumaaale tagasi.

Kohtades, kus rohkem põllumaad, võiks küllida etteniidetavaid taimi põllule. Lõuna-Eestis paljudes kohtades tarvitatakse etteniitmiseks ristikheina, näiteks Röpina väikemaapidajate juures. Selleks on tarvitusel peamiselt varaneristikhein, kodumaise päritoluga, mis peetakse hilisest punasest sellepoolest paremaks, et annab kuni 2 nädalat varem niita ja samuti kasvatab rikkalikult ädalat. Ädala saak on siin tavaliselt samane või suuremgi kui esimene niit ning pärast teise ädala niitu jääb sügiseks rammusal maal veel kolmas ädal. Varase punase ristiku puuduseks on küll asjaolu, et tema ületalvitamine on nõrgem. Kuid sellest saadakse üle sel teel, et külitakse ristikut ainult üheks aastaks. Võidakse küsida, kas seeme ei lähe liiga kal-

liks. Vajalik seeme aga saadakse omast ma-
apidamisest, nimelt ädalast, mille seemne
väljaand on väga hea.

Ka vikikaera võib küllida etteniit-
miseks, kuid seda ei saa soovitada, sest
vikimaa harimine nõuab hobusetööjõudu,
mida sageli ei ole. Ristik aga külitakse kas
suivilja või rukki sisse ega nõua mingit
lisatööd. Ka mõnda püsivat segaheina võib
etteniitmiseks küllida.

Lehmade suvel laudas söötmise vastu
võib ju tuua väiteid, et see on tülikas, eba-
tervislik jne. Mis puutub tülisse, siis on
tõsi, et niitmine ja rohu ettekandmine on
töö, mis nõuab aega. Kuid mõnele lehmale
maja lähedalt rohutoomisega peaks iga
väiketalu perenaine saama hakkama. On
toomine kaugelt ja loomi rohkem, võiks
valmistada kahe rattaga käsivankri, näiteks
jalgratta-ratastel, mis kerge lükata. Ka
lehmade karjamaal tagaajamine nõuab
aega. Peab aga olema ka materjali allapa-
nemiseks, muidu ei tule laudaspidamisest
midagi välja. Sõnnikut, mis hädatarvilik,

saame aga hulga rohkem. Laudas suvel
lehma pidades on parem teha lehmadele
alla laudadest või tsemendist põrand, et
oleks puhaslaut, mis hõlbustab korrashoid-
mist.

Kuid paremuseks peale muu on ka asja-
olu, et lehmad on suvel laudas hoopis rahu-
likumad, kui väljas karjamaal parmude ja
kärbeste käes. Ka jääb loomal raiskamata
see hulk energiat, mis kulub karjamaal käi-
miseks ja rohu kogumiseks ja mis nüüd
jääb üle piima produtseerimiseks.

Eeltoodud põhjustel on mitmed väike-
maapidajad hakanud loomi karjamaa puu-
dusel suvel pidama laudas senikaua, kui
sügisel läheb kari välja ädalale. Välismaal,
näiteks Soomes, on terve rida suurtalusidki
kümnete lehmadega, kus kari on koguni
aasta ringi kinni ja karjamaad ei ole raa-
sugi.

Meie väikemaapidajad, kel puudub karja-
maa, peaksid tõsiselt võtma kaalumisele,
kas ei saa karjatoitmist teostada eelkirjel-
datud viisil.

Koja tegevusest

1939/40. AASTA TÖÖKAVA VÕETI TÄIS-
KOGU VIIMASEL KOOSOLEKUL VASTU
ALLJÄRGNEVANA:

I. Koja organisatsiooni alal:

1. Teostada 1939. a. sügisel Koja teise
koosseisu valimised ja rakendada tööle Ko-
ja uued organid.
2. Tihendada uute valijasmeeste abil
Koja usaldusmeeste võrku.

II. Nõuande ja haridustöö alal:

3. Teostada põllumajanduslikku, juriidi-
list ja kodumajanduslikku nõuannet Koja
büroos ja kohtadel nii suusõnal kui kirja-
teel.
4. Jätkata suuremates väikemaapidajate
ja maatöölise keskustes ja kutseühingutes
loengute ja kursuste korraldamist nii põl-
lumajanduslike, töölise-, tervishoiu- kui
ka kodusekasvatuse aladel, kasutades sel-
leks võimalust mööda teiste vastavate asu-
tiste ja organisatsioonide (Kodumajandus-
koja, Koduse Kasvatuse Instituudi, E. Har-
idusliidu jt.) kaasabi.
5. Propageerida ja aidata kaasa õpirin-
gide loomisele maatöölise ja väikemaapi-
dajate keskustes ja kutseorganisatsiooni-
des.

6. Organiseerida ja võimaluste piirides
juhtida maatöölise ja väikemaapidajate
õppereise ja õppekäike.

7. Aidata kaasa töötavate kihtide vaba-
aja veetmise paremale korraldamisele, rõ-
hutades selleks raamatukogude võrgu laiend-
damise ja maatöölis-keskustesse lugemis-
laudade ja klubitubade asutamise tarvi-
dust.

III. Uurimis- ja kirjastus-tegevuse alal:

8. Koguda pidevalt andmeid maatöölise-
te ja väikemaapidajate olukorra kohta, kasu-
tades selleks ära eeskätt põllumajandus-
loenduse ning maatööliskonna büdžetiurii-
muse tulemusi; tarbekorral korraldada ise
vajalisi ankeete ja eriuurimusi.
9. Jätkata Koja kuukirja väljaandmist.
10. Koostada ülevaatlik teos maatöölise
ja väikemaapidajate üldolukorra ning Koja
esimese kolme aasta tegevuse üle.
11. Kirjastada odavahinnaline brošüür
uue põllutöölise seaduse kohta.

IV. Kutselise organiseerimise alal:

12. Aidata kaasa maatöölise ja väike-
maapidajate kutselisele organiseerimisele,
anda kutseühingutele võimaluste piirides
majanduslikku abi ja ühtlustada ning vir-
gutada nende tööd.

V. Sotsiaalküsimuste alal:

13. Nõutada emade- ja lastekaitse laien-damist ja lasterikaste töötavate perekon-dade olukorra parandamist maal.

14. Töötada kaasa haiguskindlustuse peatseks teostamiseks põllumajanduses ning metsatöölisele ja maatöölisele vanaduse, töövõimetuse ning perekonnakindlustuse kehtimapanemiseks.

VI. Maatööliskonna osas eriti:

15. Rõhutada maatööliskonna korteri-olude parandamise tarvidust nii riigi poolt ajakohaste töölis-eluaseme kohtade raja-mise näol kui ka elukorterite ehituslaenu fondi seaduse kehtimapanemise ja elluviimise teel.

16. Töötada kaasa põllutöölise premeerimise teostamisel, eriti silmas pidades, et see sünniks erapooletult ja tunnustamist leiaks iga tubli tööline, kes seda väärrib.

17. Aidata kaasa maatööliskonna kutse-lise ettevalmistuse süvendamisele, eeskätt õppinud põllutöölise osas õppetundide ja teiste vastavatuübiliste õppeasutuste kaudu.

18. Nõuda põllutöölise töövahenduse ümberkorraldamist, nii et selle otstarbekal teostamisel võiks väärilt kaasa rääkida ka tööliskonna esindus.

19. Leida abinõusid maatöölise palga- ja teenistustingimuste normimiseks ajako-haste töölepingute läbi ja toitlustamisolude parandamiseks.

20. Propageerida a.-põllutöölise kaadri väljaarendamise vajadust ja tööde organi-seerimist põllumajanduses nii, et leiaksid seal teenistust aasta läbi.

VII. Väikemaapidamiste korrastusküsi-muste alal eriti:

21. Nõuda riikliku asundustegevuse jatkamist uute elukohtade juurdeloomise suu-nas kehvematele kodanikkudele, kes vaja-vad maad, kuid ei jõua seda muretseda omal jõul. Samuti rõhutada, et asundus-tegevus peab kas uute kohtade või juurde-lõigete andmise näol tulema appi neile väi-kemaapidajatele, kes ei suuda oma senisest väikekohast saada vajalist elatist.

22. Juhtida vastavate asutiste tähele-panu maakorralduse kiirendatud läbiviimise vajadusele nii kogukonna-, asutuste ja erarendimaade korraldamise seaduse alusel loodud väikekohtade kinnistamise kui ka lapitalude ümberkorraldamise alal.

23. Anda väikemaapidajatele toetusi noorte viljapuude istutamiseks ja mesilate asutamiseks, ühtlasi kontrollides vilja-puude istutustööde läbiviimist ja mesipe-rede otstarbekat pidamist.

24. Korraldada väikemaapidamistes mit-mesuguseid põllumajanduslikke võistlusi ja katseid.

25. Panna rõhku linnukasvatuse aren-damisele väiketalundites, korraldades sel-leks ühingutevahelisi kanapidamise võist-lusi, pidades loenguid ja kursusi ning teos-tades üksiknõuannet.

26. Panna rõhku tõuloomade levikule väikemaapidamistes, teha selleks vajalist selgitustööd ning leida võimalusi selle hoogsamaks teostamiseks.

27. Aidata kaasa selleks, et väikemaap-idajatel oleks võimalik saada ehitusmater-jale jõukohaste hindadega ja põllumajan-duslikke laene vastuvõetavatel tingimustel.

28. Teostada propagandat turbakasusta-mise laiendamiseks väikemaapidamistes nii kütte kui ka väetuse otstarbel ja aidata kaasa turbarabade muretsemiseks.

29. Aidata kaasa masinriistade levita-misele väiketalunditesse, organiseerides selleks väikemaapidajate ühingute juurde ühiskasustusepunkte.

VIII. Muudel tegevusaladel:

30. Nõuda kogukonnamaksu liigitamist valdades maksukohuslaste varandusliku kandejõu järgi.

31. Avaldada arvamusi Kojale seisukohavõtmiseks saadetud seaduste ja mää-ruste eelnõude kohta.

32. Jätkata oma esindajate kaudu tegevust kõigis asutistes ja komisjonides, kus on nähtud ette Kojas esindus ja taotleda Kojas kaasaraakimise õigust neis instantsi-des, kus see kasulik Kojas töö edukama teos-tamise huvides.

33. Olla vajalises koostöös teiste kutse-kodadega, Rahvusvahelise tööbürooga ja teiste kodu ja välismaiste vastavate kesk-organisatsioonidega.

Uuendage Koja Teataja tellimist

1939. a. teise poole peale.

Tellida saab Teatajat igast postiasutisest.

UUSI SEADUSI

1. Ehitusseadus.

Käesoleva kuu algul jõustus Ehitusseadus (RT 1939, 42, 333), milline seab terve rida nõudeid üles ka maaehituste kohta. Väikemaapidajatel, kel sageli tuleb teha tegemist ehitustöödega, on hädavajalik neid teada. Vastasel korral võib mõni seaduse eeskiri jääda silmapaari vahele ja siis võib tulla asjatuid arusaamatusi.

Kahekordsete ja kõrgemate eluhoonete püstitamiseks väljaspool asulaid ja nende ümbrusi (s. o. väljaspool linnu, suvitus- ja ravikohti ning alevikke) on nõutav edaspidi maavalitsuse poolt kinnitatud projekt. Lisaks sellele on maavolikogudel õigus panna maksma määrusi, millega ühekordsete hoonete ehitamisel võidakse nõuda ehitusluba. Selle loa annab vallavalitsus, milleks tuleb aga temale esitada ehitise asendi plaan. Viimane kinnitatakse koos loaandmisega. Ehitiste püstitamisel peab pidama silmas terve rea ehitustehnilisi eeskirju, mis korraldavad ehitiste ja nende osade tugevust ja kandevõimet, isoleerimisküsimust, tulemüüride ja treppide ehitamist jne. Kõigi nende loendamine siinkohal viiks aga pikale.

Teede ärarde reklaamsiltide ülesseadmiseks on nõutav maavalitsuse luba. Seda luba ei anta, kui silt rikub tee või asula ilmet.

Ehitusjärelevalve maal kuulub maa- ja vallavalitsuste ülesannetesse. Tegelikku järelvalvet teostavad aga ehitusinspektorid ja nende abid. Nende ülesandeks on peale muu ka ehitusnõuanne. Kui ehitustöödel ei peeta silmas seaduse nõudeid, võib ehitusinspektor panna töö seisma või keelata ehitise kasutamise ja lasta politseil hoone elanikkudest tühjendada. Tarbekorral võib maavalitsus lasta nõuetele mittevastava hoone seada korda omaniku või ettevõtja arvel. Isegi lammutada võib ehitist. Selleks sammuks peab aga olema kohtu otsus.

Ehitised ja tarastised peavad olema korras. Hoonete välisosad, nagu ukсед, aknad, seinad ja katused peavad samuti olema korras. Eesaiad olgu korrapäraselt kujundatud ja õued ning pööningud puhtad.

Kõigi nende korranõuete täitmise vajaduse kindlaksmääramiseks asutatakse iga vallas komisjon. Samasugune komisjon asub ka maavalitsuse juures. Komisjon määrab ehitiste omanikkudele tähtjad

hoonete, tarastiste jne. kordaseadmiseks. Ei täideta komisjoni otsust, siis laseb maavalitsus seda teha enda korraldusel, nõudes kulud sisse administratiivkorras. Ehitise lammutamisel läheb materjal maavalitsuse omandiks.

Lisaks ehitusseadusele võib ka Põllutööminister omalt poolt anda määrusi, millega seatakse üles nõudeid ühekordsete eluhoonete ja muude põllumajanduslikkude ehitiste püstitamiseks.

2. Mesilastaudide tõrje määrus.

Põllutööministeeriumis on maksma pandud uus määrus mesilastaudide vastu võitlemiseks. Sellekohaselt toimub mesilastaudide tõrje Põllutööministeeriumi kaudu. Kõik mesinikud, kes paljundavad pidevalt müügiks mesilasemasid või mesilasperesid, peavad endid registreerima kolme kuu jooksul Põllutööministeeriumi põllumajandusosakonnas. Viimase poolt määratakse ametisse kohalikud mesilastaudide kontrollörid.

Mesilastaudide tõrje määruse järele kuuluvad tõrjele järgmised mesilashaigused: pahaloomuline haudemädanik, kotthaue, kivihaue, lubihaue, nosema invasioon ja mesilaste lestataud. Nende esinemisest või hädaohust on kohustatud mesinikud teatama vastavale kontrollörile. Taudide välismaalt sissetoomise vältimiseks on keelatud importida mesilasperesid, valmis- ja kunstkärgi ning mesinduses juba tarvitusel olnud mesilastarbeid ja abinõusid. Sissetoovad vaha peab desinfitseeritama. Mesilasemade impordiks on tarvilik Põllutööministeeriumi luba ja päritolumaa sanitaartõendis mesilasema taudiohutuse kohta.

Mesilad, kus esineb mõni eelnimetatud taud, kuulutatakse Põllutööministri poolt nakatatuks kaheks kuuks. Selle mesila ümbruskond 10 km raadiusega kuulutatakse taudikahtlaseks samuti kaheks kuuks. Taudikahtlaseks kuulutatud rajoonist on keelatud igasugune mesilaste, mesilasperede, mesilasaaduste ja mesilatarvete majapidamisest väljaviimine.

Mesilastaudide leviku vältimiseks on kõikides mesilates keelatud igasugune mesilaste söötmine väljaspool taru. Taudikahtlases rajoonis on keelatud väljaspool sama majapidamist päritolevate isikute lubamine mesilasse. Nakatatuks kuulutatud mesila sissekäigu juure asetatakse hoiatav pealkiri: „Ettevaatust! Mesilastaud!“ Kõik ülalmainitud taudede põdevad mesilased tulevad sundkorras hävitamisele.

Mesilastaudide sundtõrje teostamisel me-

sinikule tekitatud kahju tasutakse 75% ulatuses Põllutööministeeriumi poolt. Samuti on mesinikele taudikontrolöri kohalekutsumine tasuta. Taudirajoonis tulevad mesilast kõrvaldada kõik tühjad tarud, meenõud, kärjed ja muud esemed, mis võivad levitada mesilastaude. Mesilas juba tarvitusel olnud tarudesse võib mesilasi lasta ainult pärast tarude desinfitseerimist. Nende tarude tühjalt mesilas hoidmine ja taudist nakatatud tarust võetud mee ja kärgede asetamine teistesse tarudesse ja mesilasperedesse on keelatud.

SOTSIAALKÜSIMUSI

Mis on põllutöö kõrvalharu õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise mõttes?

Tööline Jüri Ani oli Theodor Koppeli juures viimase päralt olevaid sindleid lõikamas. Masinaga sindleid lõigates juhtus töölisega raske õnnetus. Tema parem käsi sattus kreissae alla. Hiljem tuli käsi saadud vigastuse tõttu amputeerida.

Toetudes seadusnormidele palus J. Ani kohut Th. Koppelilt talle välja mõista ravikulud ja vastava pensioni.

Ringkonnakohus lükkas selle nõude tagasi, leides, et nõudja Jüri Ani ei olnud Th. Koppeli tööl, kui temaga juhtus õnnetus, vaid sindlilõikus olnud Th. Koppeli poolt välja antud iseseisvale ettevõtjale P. Pedajasele. Jüri Ani edasikaebusel tühistas kohtukoda ringkonnakohtu otsuse, mõistes T. Koppelilt välja J. Ani kasuks 61 krooni ravimiskulu ja eluaegse pensioni 265 kr. 50 aastas, iga kuu kohta ette.

T. Koppel esitas selle kohtukoja otsuse vastu kassatsioonikaebuse, väites, et sindlilõikamist ei saa pidada põllutöö kõrvalharuks.

Riigikohus jättis kaebuse tagajärjeta. Oma motiveeritud otsuses seletab riigikohus, et põllutöö kõrvalharuks tuleb lugeda üldse kõiki töid, mis vastavas põllumajanduslikus käitises ette võetakse selle majapidamise otstarbel, kuid mida ei saa otsestest lugeda põllu-, karjakasvatamise- või aiatööks.

Põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seadus ei anna lähemaid positiivseid tunnuseid, mida tuleks mõista põllutöö kõrvalharu all, kuid arvestades selle seaduse par. 1 märkust, mis ütleb, et põllutöö kõrvalharuks ei loeta tehnilisi ettevõtteid, mis käivad kehtiva tööstusseaduste alla, tuleb sellest eitavast piiritlest

järeldada, et peale nende erandite kõik muud tööd, mis talundi põllumajanduseks ette võetakse, langevad põllutöö kõrvalharu mõiste alla. Järelikult ei ole õige see kaebajate väide, nagu võiks ainult neid töid, mis talundis tehakse põllu-, karja- ja aiatöö kõrval järjekindlalt ja püsivalt, lugeda põllutöö kõrvalharuks, mitte aga neid, mis talundis harva mõne aasta kestel kord ette tulevad. Vastupidi sellele, võib põllutöö kõrvalharuks olla kaevu, ehitus tallu, et varustada veega talu majapidamist. Samuti on õige kohtukoja seisukoht, et ehitusmaterjalide valmistamine talundi hoonete ehitamiseks ja remondiks, kui see toimub talundi valdaja töolistega, võib kuuluda põllutöö kõrvalharu alla.

Veel enam, — seadus ei takista lugemast põllutöö kõrvalharuks metsamaterjalide valmistamist müügiks talundi metsast, kui seda toimetab talundi valdaja.

See Riigikohtu põhimõtteline seisukoht on täiel määral kohaldatav ka uue põllutööliste seaduse juures.

Uued lasteaiad

algavad eeloleval suvel tegevust Harjumaal Kuusiku riigimõisas ja Kehtna koolide põllumajapidamises.

Imikute ja väikelaste eest

hoolitsemise hoogtöö on Kodumajanduskoda võtnud oma käesoleva aasta tegevuskavva. Maal kavatakse korraldada kursusi ja loenguid, milledes antakse õpetusi ja juhatusi väikelaste kasvatamiseks. Hoogsa selgitustööga tahetakse vähendada imikute ja laste surevust, mis on praegu lubamatult suur.

RINGVAADE

Mehhaniseeritud mustertalundeid

kavatseb hakata organiseerima Põllutöökooda. Sellekohane otsus võeti vastu Koja täiskogu viimasel koosolekul. Niisugustes mustertalundites leiaksid põllumajanduse mehhaniseerimisküsimused kõige mitmekülgsemat käsitlest.

Tuleviku uudisasunduse talud väljaandmisel.

Põllutööministeeriumi Asundusametis on praegu käsil maasaajate valik, kellele antakse välja Narva lähedal Tuleviku uudisasunduse talud. Soove nende maakohtade

saamiseks on tulnud ülirohkesti. Maa väljandmisel peetakse aga silmas perekonna lasterikkust. Talud antakse asunikkuks kätte kesksuvel, nii et tänavu oleks juba võimalik rukkiseeme maha külvata. Üks talu ehitatakse välja mustertaluks ja antakse välja põllumajandusliku eriharidusega isikule.

Kodud alalistele metsatöölisele.

Riigi metstkondades on praegu käsil elumajade ehitamine alalistele metsatöölisele, et sel teel aidata kaasa püsiva metsatöölise kaadri tekkimisele. Kava kohaselt püstitatakse igasse metstkonda elamud vähemalt 5 perekonna jaoks. Mõnes metstkonnas, nagu Porkunis, olevat see norm juba isegi ületatud.

Metsamarjade ekspordiks tänava piiramatud võimalused.

Põllutööstusministeeriumis on selgitatud aiasaaduste turustamisvõimalusi eeloleval hooajal. Kogutud andmetest selgub, et nii aia- pidajatel kui ka metsamarjade korjajatel avaneb häid väljavaateid oma saaduste ekspordimiseks.

Aiasaadustest ennustatakse suurt minerkut sibulatele, milliste järgi püsib Soomes suurem nõudmine kui Eestis suudab anda. Sama head eeldused on sigurite turustamiseks. Ka konservkurgid peavad olema täiesti rohelised, ter-

ved ja mittepehmed. Meil levinud muromikurk pole selleks sobiv. Põllutööstusministeerium on nüüd hakanud levitama suuremate kurgikasvatajate seas paremaid kurgisorte, mis vastavad rohkem ekspordinõuetele.

Suureks sissetulekuallikaks meie marjakorjajatele töötab ka tänava kujuneda **pohlade** eksport. Selleks on soovitatav, et nende marjade korjamine veelgi suureneks. Kastimarjadena võimaldub ekspordida kuiva, tervet ja vähemalt 0,5 sm läbimõõduga pohli.

Jõhvikaid leidub meie metsades rohkem kui arvata võidi. Keskmisel saagiaastal võimaldub meie metsadest-rabadest korjata jõhvikaid vähemalt paar miljonit kilogrammi, mis annaks tunduvalt sissetulekulise marjakorjajatele. Jõhvikas pole külmakartev mari ja seepärast on tema kogumine võimalik ka kevadel ja pärast lumeminekut.

Eriti suured ekspordi väljavaated seisavad ees meie **mustal sõstral**, mis tõusnud nõutavaks kaubaks ka meie turul. Mustad sõstrad on viimasel ajal eriti tähelepanu osaliseks saanud oma suure vitamiinisisalduse tõttu. Nii sisaldab meie mustsõstar enam vitamiini kui apelsin ja sidrun, mistõttu selle marja hoidised on eriti hinnatud Inglismaal. Suurema tulu aiamutamiseks tuleb suurendada mustsõstra kasvupinda.

Piiramatuks osutub ka **seente** ekspordivõimalused sügisel. Välisturgudest selleks igatahes puudust ei ole. Ekspordivõimalused olenevad nende korjamise ulatusest.

NAINIE JJA KOIDU

Õõitlus koidega

Villaste riiete hoiust ja puhastamisest.

Eelpool rääkisime tulikahjust kui meie vara hävitajast. Kuid on teisigi väiksemaid, kuid järjekindlaid meie töö ja vaeva lõhkujaid. Nii näiteks väike koiliblikas võib võrdlemisi lühikese aja jooksul teha õige suurt pahandust. Tema hävitustöö vastu võitlemine nõuab perenaiselt, eriti kevadel, suurt hoolt ja vaeva.

Koile kõlbavad söödamaaks kõik villased ja karusnahksed asjad. Neisse muneb ta omad munad — 10 päeva jooksul 110 tükki.

Koi munade hävitamise kindlaim abinõu on asjade tuulutamine värskes õhus ja **päikeses**. Päike tapab koimunad tumedal põhjal 20 minuti ja heledal põhjal 2 tunni jooksul. Kuna esialgul koimunad pole tunginud veel riidekudedesse, siis saab neid eemaldada tubli harjamisega. Sügaval karusnahkade juurtest saab neid hävitada ka kuumusega. Koimuna sureb juba 75 kraadilises kuumuses. Koimune hävitavaid aineid on ka globol ja antimon (mida saab osta apteegist). Tihti aga igasugused koimune hävitavad ained on kahjulikud riide värvile ja vahest isegi koele. Seepärast on parem villaseid ja karusnahkseid esemeid pä-

rast tuulutamist ja tolmust ning plekkidest puhastamist või pesemist pakkida hästi sisse ajalehepaberisse. Trükimusta halb lehk on koidele vastumeelne, samuti kui kampferi, naftaliini ja mahorka-tubaka lõhnad. Naftaliin ja kampfer ei hävita koimune, need on ainult tõrjeained. Naftaliini ja kampferi on soovitatav panna riiete vahele väikestes paberikotikeses, kuna otse riidele riputades need kahjustavad riide värvi. Ajalehepaberist võime valmistada talveriietele kaitsekotid mitte üksi koide, vaid ka tolmu ja valguse vastu. Villased riided on küllalt kallid, et nende eest rohkem hoolitseda.

Enne villaste ja karusnahksete esemete „talveunne“ pakkimist tuleb neid puhastada.

Karusnahku saab puhastada kuumade nisukliidega: kuivad kliid kuumutada ahjus pannil ja puistata siis nahale, hõõruda hästi karva sisse, siis välja raputada. Tarbekorral korrata uute kliididega, kuni kõik higi ja mustus jääb kliidesse. Selle järele nahka hästi siledalt poolt kloppida ja lõpuks harjata (vastukarva).

Määrinud lambanahku võib puhastada pehme, leige seebilahuga. Selleks kasutame harja ja teeme seda õige kiirelt, et nahapool ei saaks märjaks. Loputatakse nii, et kastetakse karvapool puhtasse pehmesse vette, kuni vesi jääb selgeks. Riputada kuivama ja kuivanult kloppida nahka siledalt poolt. Lõpuks harjata karvad lahti hõreda kammiga.

Villaseid riideid peseme leiges seebilahus, kusjuures tuleb pidada silmas, et villaseid esemeid ei tohi hõõruda ega väänata. Peseme higi ja mustuse eemaldamiseks. Enne puhastame plekid.

Kuuse- ja männivaigu plekid kõrvaldatakse villasest riidest puhastatud terpentiiniga: plekkkohad pannakse mitmekorra kokkupandud riidele (nt. käterätile) ja hõõrutakse piki riiet terpentiniisse katetud pehme riidetükiga. Terpentiin sulatab vaigu ja plekk kaob kohe. Vanu plekke tuleb aga pesta paar korda enne, kui need kaovad. Enne puhastamist terpentiiniga võib paksem vaigukord ettevaatlikult ära kraapida. Terpentiin ei riku riide värvi.

Tõrvaplekid kaovad, kui määrime plekkkohale magedat völd, laseme selle vähe aega seista, siis kaabime või ühes tõrvaga ettevaatlikult riidelt, peseme plekkoha alul terpentiiniga üle, ja siis veel sooja seebiyeega.

Küünlarasva plekid kõrvaldame kuuma triikraua ja kuivatuspaberi abil. Enne kaabime ettevaatlikult noaga paksema rasvakihi ära, siis asetame plekile kuivatuspaberi ja kuuma rauaga pealt triikides, kogu aeg paberit muutes, eemaldame plekid. Samuti saab kõrvaldada puhtarasva plekke.

Taised on varahoidjad

Igal aastal tuakse kokkuvõtteid ja andmeid tule läbi hävinud varanduste kohta. Nii paljudegi suure vaeva ja hoolega, kümne küünega kokkukogutud varanatuks on hukkunud mõne minuti jooksul. Tihti on selles aga süüdi inimesed ise oma hooletuse ja harvemini teadmatusena. Sageli on tule tekkimise põhjustanud lapsed. Laste süü kandub aga tegelikult üle vanematele, eriti emadele. Kuidas võivad lapsed õppida olema ettevaatlikud tulega, kui preema ise seda ei ole. On ju nähtud ja kuulnud, et emad jätavad lapsed üksinda lahtise tule juurde ning vahest isegi toiduvalmistamiseks usaldavad tulesüütamise laste hooleks, kes selleks liiga noored või keda pole küllaldaselt manitsetud ettevaatusele.

Varade soetamise pearaskus lasub meeste õlgadel, selle vara säilitamine ja tema eest hoolitsemine aga naistel. See nõuab naistelt suurt hoolt. Isegi meeste poolt hooletult mahavisatud tikust või põlevast suitsust tekkinud kahjutuled kanduvad kaudselt naistele: kui lapsele aegsasti ja järjekindlalt õpetatakse ettevaatlikkust ja hoolikust tulega ümberkäimisele, jääb see õpetus püsima kogu eluks. Kõik, mis meisse juurdunud lapsest peale, ei kao meeldest. — Mida aga Juku pole õppinud, ei õpi Juhan enam — ütleb vanasõna!

Tuli on suur ja võimas varade hävitaja. Selle hävitustööd näeme ja tunneme kohutavana.

Haavasideme desinfitseerimisest

Tihti pole maal käepärast puhast desinfitseeritud marlesidet, mida vajatakse aga sageli vähemate või suuremate haavade ja kriimustuste puhul. Harilik puhas lapp pole aga sugugi alati küllalt puhas haava sidumiseks — seal leidub tihti pisikuid, mis ohtlikud lahtisele haavale. Lihtsaim desinfitseerimisviis on sidemeks määratud lapi triikimine kuuma rauaga: enne haavale sidumist kasta lapp vette ja triikida õige kuuma rauaga. Haiguspisikud surevad suures kuumuses.

Toite aed- ja juurviljast

Algab aia- ja puuvilja hooaeg. Igal väike-
maapidajal ja isegi maatöölise pereemal ava-
neb nüüd võimalus pakkuda oma perele oda-
vat, vaheldusrikast ja tervislikku toitu. Kui-
gi aiaviljast toiduvalmistamine nõuab vast
vähe rohkem aega kui lihatoitude keetmine,
ei peaks hea perenaine seda lisatööd pelga-
ma, sest enda kasvatatud aiavili on odav ja
teiseks, nagu nägime eelmises numbris, si-
saldab see väärtuslikke toitaineid — vita-
miine ja mineraalsoolaid, milledest tunneb
meie keha suurt puudust alatise liha- ja te-
ravilja-toidu kasutamisel.

Kõige kasulikum on süüa aia-
ja puuvilja toorelt ja seda tuleb
ka teha kui võimalik. Kuid meie pole siiski
harjunud ainuüksi toortoiduga. Seepärast
aiavilja keetmisel tuleb pidada silmas: 1) noored, värsked aiaviljad paneme keema
kuuma vette, mis kergelt soolane; 2) kui
meie ei vaja aiavilja keeduvedelikku, siis
keedame neid võimalikult väheses vees või
koguni aurutame; 3) spinatid ja turgioad
keedame väheses vees ilma kaaneta, et nad
ei kaotaks ilusat loomulikku värvi, kõvema
aiaviljad (porgand, kaalikas jne.), mis nõu-
avad pikemat keetmist, keedame kaane all
tasasel tulel; 4) kuivatatud aiavilja (her-
ned) leotame enne külmas vees ja paneme
sama veega keema.

Kartuli- ja pinatipuder:

3 ltr. kooritud kartuleid, ½ liitrit piima,
supilusikatäis võid, 400 g pinatilehti.

Valmistus: Kartulid keeta pehmeks, suruda
läbi sõela või lihamasina. Pina-
tilehed keeta ja suruda läbi sõe-
la. Kuumale piimale lisada või
ja kartulipuder, kloppida kuni
muutub valgeks ja siledaks ja
lisada pinatipuder. Lasta korra
keema.

Aedviljasupp kruupidega:

½ klaasi kruupe, 3 liitrit vett, 2 porgan-
dit, 1 petersell, 1 seller, ½ kaalikat, 1 liiter
kooritud kartuleid, ½ liitrit piima, 1 supi-
lusikatäis võid, soola ja pipart.

Valmistus: Kruubid keeta poolpehmeks, li-
sada kuupideks lõigatud aiavili.
Kui need pehmed, lisada riba-
dekslõigatud kartul ja lõpuks
piim. Lasta korra keema.

Kiire-peedisupp:

3½ liitrit vett, supilusikatäis võid, 1 pe-
tersell, 2 porgandit, 2 sibulat, 12 tera pipart,

7—8 peeti, 3 spl. jahu, suhkrut, soola, äädi-
kat.

Valmistus: Või sulatada katlas, lisada riba-
deks lõigatud porgandid, peter-
sell ja sibul. Hautada need ained
võis poolpehmeks, siis lisada ja-
hu pipar, sool ning lõpuks vesi.
Keedame aineid 10—15 minutit.
Lisada juurde ribadekslõigatud
peedid, äädikat (et värv ei muu-
tuks) ja suhkrut. Laseme korra
keeda. Enne lauale andmist või-
me lisada veel ½—1 klaasi ha-
pukoort.

Suhkruherne puder:

1½ ltr. suhkruherne kaunu, 10 väikest
porgandit, 1 liiter vett, 1 spl. võid, 1 spl.
suhkrut, 1 spl. soola, 2 spl. nisujahu, peter-
sellilehti.

Valmistus: Hernesteta kaunadelt lõikame
ära mõlemad otsad, eemaldame
kauna „äärelõnga“, lõikame
kaunad väikesteks tükkideks.
Paneme keema kuuma veega, li-
same juurde peenendatud por-
gandid, soola, või ja suhkru.
Keedame pehmeks. Lisame
juurde paari lusikatäie külma
veega segatud nisujahu. Keeda-
me segu 10 minutit ja lisame
juurde peenendatud peterselli-
lehti.

Turgioa puder:

½ kilo oakaunu, vett, soola, 1 spl. võid,
3 spl. jahu, 1 liiter piima, 1 spl. suhkrut, 1
spl. soola.

Valmistus: Oakaunadelt eemaldame teravad
otsad ja „äärelõnga“. Lõikame
viltusteks ribadeks, keedame
pehmeks väheses soolases vees.
Kallame vee ära. Laseme piima
keema, lisame või, külma veega
segatud jahu ja oad. Lasta kor-
ra keema tõusta ja lisada mait-
seained (sool ja suhkur).

Porgandivorm (magustoiduks):

1½ liitrit puhastatud porgandeid, 1 spl.
võid, vähe suhkrut, 3 muna, ½ klaasi piima,
1½ klaasi mannat.

Valmistus: Puhastatud porgandid lõigataks
tükkideks, keeta õige väheses
vees pehmeks, hakkida veel õi-
ge peeneks või ajada läbi liha-
masina. Munarebud vahustada

suhkruga, lisada sulavõi, manna ja piim. Munavalge vahustada ja lisada segule. Kallata segu vormi, riputada peale riivsaia. Küpsetada ahjus 40 minutit. Anda lauale jöhvikakastega.

Tanguvorm porganditega:

1 kilo porgandeid, taldrikutäis järelejäänud tangupudru, 2 muna, 1 spl. võid või rasva, 1 klaas piima, vähe soola.

Valmistus: Terved porgandid keedetakse koorega. Jahutatakse ja kaabitakse puhtaks. Lasta läbi liha-

masina. Tangupudru hulka segada piim, sulavõi, munad, sool. Lisada porgandipuder. Segu kallata vormi, soovikorral panna peale võitükikesi ja küpsetada ahjus 1 tund.

Kaalika-porgandi vorm:

Puhastatud porgandid ja kooritud kaalikad lõigata tükkideks. Keeta pehmeks õige väheses vees. Ajada läbi lihamasina ja panna vormi. Peale valada ühest munast, 1 klaasist piimast ja 1 supilusikatäiest jahust valmistatud vedelik. Küpsetada ahjus $\frac{3}{4}$ tundi.

Põllumajanduse töömailt

Hoiduge piima hapnemise ja riknemise eest

Suvistel paljavalvel aegadel suureneb piima riknemise ja hapnemise hädaoht, mille põhjustajaks on pisikud. Need paljale siimale nägematud elusolendid satuvad piima mustuse, tolmu ja toiduosistega. Piimas paljunevad nad kiiresti, eriti veel siis, kui piim on soe.

Pisikute piima sattumist tõkestame äärmise puhtuse pidamisega. Kui sõnnik juba välja veetud, tulevad parandada või siluda kõik laudas asetsevad sopid ja nurgad, kuhu koguneb palju mustust ja laut tuleb vähemalt kordki aastas lubjata. Nüüd suvisel ajal, kui kari juba väljas ja kui käes juba soojad ilmad, on selleks kõige parem aeg. Valgust lubjatud laut on nägus ja töögi tundub seal kergemana.

Lubi segatakse kuuma veega vastavas nõus. Vett lisatakse seni, kuni lubi täiesti kustutatud ja segu pudrutaoline. Pudrule lisatakse juurde soola ja lahjendatakse nii, et teda lahedasti lubjapriitsiga või pintsliga võib kasutada. Et lubi paremini püsiks seinal, selleks lisatakse tavaliselt veel iga 15 liitri vee kohta peo täis tsementi. Kui tahetakse tavalisest lubjast veelgi valgemat segu, siis tuleb lisada iga pangetäie lahu kohta üks teelusikatäis ultramariini. Pisikuid ja kärbsed tapva mõju suurendamiseks lisatakse sinna mõnikord ka 1—2 prots. ma arjajaäd või vasevitrioli.

Puhtust saame hoida ka korraliku allapanumaterjali muretsemisega. Kõige paremaks allapanumaterjaliks on turvas.

Nüüd on parem aeg turba kuivatamiseks. Kes seda senini pole teinud, see tehku veel nüüd. Vähemalt üks kantmeeter looma kohta turvast peaksime ikka muretsema.

Kui lauta pääseb enam õhku ja valgust, ka siis väheneb pisikute arv piimas, sellepärast tuleb vaadata järele seda, kas ei ole võimalik teha juurde või suurendada mõnda akent, mis osutub vajalikuks.

Kärbsede vastu kasutame liimipaberit, mida võib valmistada ka ise järgmiselt: 2 osa kolofooniumi, 1 osa tärpentiini ja 1 osa naeriõli. Kui kolofoonium sulanud, siis lisatakse 3 osa siirupit ja saadud liimiga kaetakse sobva suurusega paberi viilud.

Ka lehmade puhastamine vähendab pisikute piimasse sattumise hädaohtu. Lehmi ei tohi puhastada enne lüpsi, kuna puhastamisel kerkib tolm, mis võib sattuda piimasse ja suurendada pisikute arvu piimas. Lüpsikud, piimakannud, kurnad ja piimajahutaja peavad olema puhtad.

Piimanõud pestakse esiteks leige vee ja harjaga. Siis aurutatakse nad. Aurutamist saab korraldada paja kaane peal, kus sees on auk, mille sisse on pistetud vastav toru, kust tuleb aur välja kannu põhja. Piimakannusid ja puudulikku piima mahajahutamist peetakse kõige suuremateks piima rikujateks. Sellepärast tuleb perenaistel nüüd suvisel ajal hoolitseda eriti selle eest, et piimanõud oleksid puhtad. Esimesed piimatilgad tulevad lüpssta maha, kuna need sisaldavad palju pisikuid. Pärast lüpsi tuleb piim kohe maha jahutada. Suve ajal peame kõigiti hoolitsema piima kvaliteedi eest.

Kanade söödanõud peavad olema korras

Igas kanapidamises peab olema söödaküna, mille peale tuleks lüüa väike latike, mis ühtlasi oleks ka küna kandepuuks, sest muidu lähevad kanad jalgupidi sööda sisse. See latike peab olema pöörlev, et kanad ei saaks sinna peale astuda. Sööda-

üle 2—3 aasta. Ei võimalik oleks eraldada noori kanu vanadest, selleks pannakse kanadele jalga värvilised rõngad.

Tsinkplekist söödaküna.

nõu peab olema nii suur, et kõik kanad mahuksid koos sööma, sest muidu ei pääse nõrgemad kanad üldse sööda juurde. Söödanõu serva arvestatakse iga kana kohta 15—20 sm.

Söödakünasid valmistatakse paksust tsinkplekist. Neid on müügil E. Munaekspordis. Hind on 1 m pikkusel künal 2.25 kr. ja 1.20 m pikkusel 3 kr.

Söödakünaks võib kasutada ka laudadest serviti kokkulöödud ja otsalaudadega liidetud küna, mida on hõlpus ise valmistada kodus ja mille kohale lüüakse kandiline puust liist, asetades selle söödanõu peale pöörlevalt nagu plekist küna juureski.

Jooginõuks võib kasutada plekist tehtud küna, mis asetatakse seina äärde põrandast 50 sm kõrgemale, et lindude siblimisel ei sattuks vette prahti. Võreaga jooginõu maksab E. Munaekspordi ladudes 2.75 kr. ja alusele asetatav joogipang — 1.50 kr.

Vasakul: tiivanumber; keskel: värviline jalarõngas; paremal: nummerdatud jalarõngas.

Igal aastal eri värvi rõngad teevad võimalikuks kanade praakimise vanaduse järel seal, kus puudub kanade kontroll ja kanatoodangu arvestamine iga üksiku kana kohta eraldi.

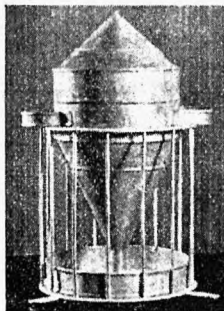
Lindude tiivanumbrid ja nummerdatud jalarõngad võimaldavad lindude eraldamise üksikult.

Andke kanadele küllaldaselt lubiolluseid

Kanasöödas esinevad tähtsa osana lubiollused, milliseid tarvitab kana kondikava ja peajasjalikult munakoore ehitamiseks.

Tähelepanekud näitavad, et pärast kevadist suuremat munemise-hooaega ilmneb munakauba seas palju nõrgakoorelisi mune, mis on tingitud peajasjalikult munakoore ehitusaine puudusest söödas.

Selleks on tarvitusel teokarbid kui kõige kättesaadavam kooreehituse materjal. Teokarbid on saadaval munaühisuste ladudes.

Vasakul: automaat-jooginõu; saada-val E. Munaekspordist. Hind 2 kr. 50 s.

Paremal: Võreaga jooginõu. Mõlemad valmistatud tsinkplekist.

Mineraalsöödanõuks võib teha küna kolme väikese vahega, millistesse pannakse siis eraldi teokarbid, puusüsi ja peenike kruus.

Kanade munemisevõime väheneb kanade vanusega. Soovitav on pidada kanu mitte

Seda sööta peaks kanapidajad tarvitama pidevalt, hoides seda kanadel ees mõne kastikese sees. Kana tarvitab aastas umbes 2 kg teokarpe.

Meil on tarvitatud laialdaselt ka lubjakrohvi kui munakoore ehitusainet, kuid see

ei ole nii kergesti seeduv ja pealegi ei sisalda vosvorlupja, mida leidub teokarpides.

Tarvitades teokarpe hoiame ära nõrga- ja õhukesekooreliste munade tekkimise võimalused, muna katkiminekust põhjustatud kahjud ja sellega kaasaskäivad munasöömise juhused.

Hoidke loomi punatõbe eest.

Niisketel ja võsaga kaetud karjamaal elutsevad puugid ehk puutäid, mis toovad loomadele mõnikord vägagi raskekujulise punatõve. Puutäid ronivad rohule ja võsa-lehtedele ja langevad möödaminevate loomade nahale verd imema. On emapuuk imenud haige looma verd, siis annab ta haigusid edasi ka oma munakestele ja nendest munakestest arenevatele larvidele. Kui need larvid sattuvad nüüd terve looma selga, siis kannavad nad verd imedes haigusid edasi ka tervetele loomadele. Need haigusid püsivad puukides ja nende munades ka ületalve ja võivad nakatada looma teiselgi aastal veel. Haiguse läbipõdenud looma vereski püsivad haigusid veel aastate jooksul. Selle looma verd imedes kannavad puugid jälle haiguse edasi. Kui kevadel laseme karja sellistele vesistele karjamaadele, millised sageli on kaetud lepa-võsaga, siis märkame juba paari nädala jooksul esimesi haigestumisi. Kehasse sattunud haigusid tungivad punastesse verelibledesse, siginevad neis ja tekitavad vereliblede lagunemise. Loomal tekib 8—10 päeva pärast haigusidude verre sattumist kõrge palavik. Kehasoojus tõuseb 40—42 kraadini. Loomad on loiid ja nõrgad, hingamine ja pulsilöögid sagedamad. Haiged loomad jäävad karjamaal teistest maha, neil puudub söögiisu ja nende mäletsemine on harv ja loid. Haiguse algul muutuvad väljaheidet kõvemaks ja pärastpoole tekkib kõhu lahtiolek. Väljaheidet sisaldavad lima ja veretompe. Piimaand jääb kohe märksa vähemaks. Õla, laudjate ja labaluu kohal võib märgata musklite värisemist, limanahad muutuvad kahvatuks ja silmist voolavad pisarad, tühimused vajuvad auku ja nahk muutub kuivaks ja puiseks. Kõige tähtsamaks haiguse tunnusemärgiks on aga kuse punakas värv, sest lagunened punaste vererakkude värvaine — hämoglobiin — uhtub osalt neerude kaudu välja. Keetmisel tõmbub ta süldisarnaselt kokku. Tõsisematel puhkudel jäävad loomad juba 3—4 päeva pärast maha lamama raskesti hingates ja oiates; nad võivad selle haiguse kätte ka surra. Kergematel puhkudel võib märgata haiguse paranemist juba esimese nädala jooksul.

Haiguse tekkimisel tulevad lehmad kohe ära ajada haigusttekitavalt karjamaalt ja neile tuleb anda kergesti seeduvat toitu. Kreoliin-veega pestes hävitame kõik puugid ka loomade seljast. Soovitav on anda haigetele loomadele linaseemne-keedist ja suurema nõrkuse puhul oakohvi või piiritust lahjendatud kujul. Kõige parem arstimiseks on aga mitmesuguste arstimite pritsimine verre, mida võib teha vaid loomiarst. Sellepärast pöörduge kiiresti loomiarsti poole.

Et haigusi ei korduks enam järgmistel aastatel, selleks tulevad vesised karjamaad kuivatada, võsadest puhastada ja neid tuleb tugevasti väetada. Soovitav on ka lubja andmine sellistele maadele.

Marjadest tuleb teha raha.

Esimesed marjad hakkavad jõudma juba varsti turule. Tuleb hoolt kanda selle eest, et nad ei valmiks üle. Peagu kõiki marju tuleb saata turule enne täisküpsust, sest üleliiga valminud mari läheb teel pehmeks. Käesoleval aastal on külm rikkunud osa maasikaid ja võib arvata, et maasikate hindki püsib hea. Sama võime ütelda ka teiste marjade kohta, eriti aga mustasõstra kohta, milledele jääb püsima nõudmine ka sel aastal. Meil jäetakse tihtilugu väikestes aedades osa kaupa realiseerimata ja peamiselt kauba vähesuse tõttu. Kui aga mustad sõstrad näiteks saadaksime koos naabritega turule ja otse eksportöridele, siis leiaksime mõnegi sendi, mis muidu jääks püüdmeta. Sellepärast hoolitsetagu marjade turustamise eest.

Varem heinale!

Jälle on varsti käes heinaaeg. Külmade kevadilmade tõttu jääb see küll pisut hiljemaks kui harilikult, kuid olenevalt ilmadest võib heinasaak siiski kujuneda rahuldavaks, eriti metsaheinamaadel, kuna põlluja kultuurhein on kevadiste ebasoodsate ilmastiku tingimuste all kannatanud.

Kuna karjakontrollandmed näitavad, et väiketaludes on heinte osatähtsus karjasöötmisel suurem, kui suuremates taludes, siis katsutagu hein koristada võrdlemisi kõrgväärtuslikult.

On tähtis, et heina ei lasta minna liiga vanaks. Õige koristamise aeg on enne õitsemist. Siis on heinataimes valguhulk, millest looma keha valmistab piima, hoopis suurem kui vanas heinas. Juba õitsenud heina väärtus on hoopis väiksem. Sellepärast asume heinateole varem kui tavaliselt kombeks. Kuigi väljaand kaalult on pisut vähem, väärtus sellevastu on aga kaugelt suurem.

Teiseks ei ole soovitatav niidetud heina pidada kaua maas. Kasteniiskus uhab palju väärtuslikke kergestilahustuvaid toitollusi heinast välja. Kõige parem on heina kuivatada redelitel või kärbistel.

Umbrohu seemnete valmimist tuleb takistada.

Et umbrohtude seemnete levimist takistada tuleb põllupeenrad niita üle enne heinategemist või heinategemise algul. Samuti tuleb karjamaadel teostada järelniite pärast loomade karjatamist. Üksikud umbrohud tuleksid välja kitkuda kartulivagude harjadelt ja mujalt, kus neid ei saa hävitada teiste maaharimisriistadega.

Väikemaapidajad tunnevad huvi sojaoa kasvatamise vastu.

Sojauba tuntakse kui üht valgu- ja rasvarikkamat taimeseemet. Välismaa andmetel on sojaoa seemnetes ligi 38 prots. valku ja 18 prots. rasva. Herne ja põldoa seemnetes, mis on meie valgurikkamad põldtaimed, leiame vaid 22—28 prots. toorvalku ja toorasva ainult 1,5 prots. ümber. Nii ületab sojauba oma valgu- ja rasvasisalduse poolest tunduvalt meie tavalised põllul kasvavad kaunviljaliigid. Katsejaamades on sojaoa kasvatamise alal tegutsetud juba aastaid ja võrdlemisi heade tulemustega. Sojaoa saagid kõikusid 1938. a. Taimebioloogia katsejaama andmetel 1106—1792 kg .ha kohta ja toorvalgusisaldus 33,3—44,2 protsendi vahel. See on küllaldaselt suur saak ja kõrge valgusisalduse tõttu on võimalik saada sojaoaga pisikeseltki maaüksuselt

võrdlemisi suure koguse valku, mida nii hädapäraselt vajame jõusöödana loomadele.

Kõike seda silmas pidades katsetavadi käesoleval suvel sojaoa kasvatamisega ka tegelikud väikemaapidajad Viimsi ja Viljandi väikemaapidajate ühingu piirkonnas. Sojaoa seemet tellisid nad Maatööliste ja Väikemaapidajate Koja kaudu.

Koda levitas väikemaapidajate ühingute kaudu käesoleval kevadel suuremal arvul mustasõstra pistikuid, kuna mustasõstra põõsad olid puukoolidel täielikult läbi müüdnud ja pistikute kaudu põõsaste saamine osutus tänavu oma marjaaia suurendamisel ainukeseks võimalikuks teeks.

Põõsaste ostmiseks ei jatku väikemaapidajatel tavaliselt ka raha, kuid pistik ei maksa peaaegu midagi. Väljavaated mustasõstrate müügiks on aga meil küllaltki head ja sellest võib loota tulevikuski teatavat lisasissetulekut.

Ka paremat konservkurgiseemet levitati Koja kaudu Peipsiäärsetesse kurgikasvatuspiirkondadesse.

Väikemaapidamistes vajalik tööriist.

Planeet-Junior nr. 119 on üks hädavajalike vaheltharimiseriistu väikeaedades ja juurviljapõldudel. Ta on ehitatud üherattalise käsikultivaatori põhimõttel, kuid suuremal rattal ja selle tõttu ta käiku ei takista kivid ega mullakambad. Ja ta lükkamine on kerge. Käepidemeid on võimalik paigutada tal kiirelt üles ja alla ja selle tõttu saab temaga sirgelt töötada nii pika kui ka lühikese kasvuga inimene. Tähenatud tööriista juurde kuuluvad: a) 3-piiline kultivaator, b) välkkõblas, c) 5 sm laiune kultivaatori tera — vaovedaja ja d) muldamishõlm.

Selle Planeet-Junioriga võib ajada vagusid, mullata, kohendada mulda, hävitada umbrohtu ja puhastada teid.

Hind kõigub 17 kr. ümber ja ta on müügil seemneviljakauplustes.

Nüüd juurvilja ja aedvilja vaheltharimise ajajärgul on ta otse möödapääsemata tarvilik käsitööriist, mis täiendab kõblast tööd.

VÄLISMAILT

LÄTIS

on laiendatud määruisi haigekassade kohta ses mõttes, et tulevikus kindlustatakse haigekassades peale aastamaatöölise, kellel on perekonnad, ka niisugused maatöölised, kes on hoolsa töö eest auhinnatud riigipresidenti, valitsuse, põllutöoministeriumi või põllutöökoja poolt. Niisuguseid põllutöölisi on praegu üldse 5600. Samuti kindlustatakse haigekassades niisuguste põllumeeste perekonnad, kes on ehitanud maatöölise elamuid ja palganud alatisi põllutöölisi perekondadega. Niisuguseid talusid on praegu Lätis 5300.

Edasi valitsus on muutnud seadust riikliku toetuse kohta, mis antakse perekondadega maatöölisele, sel viisil, et laste vanusepiiri, kellele riik maksab toetust, tõstetakse 10 aastalt 11 aastani. Samuti kaotatakse määrus, mille järele toetusi makstakse vaid viie lapse eest.

Peale selle makstakse toetusi ka niisugustele alalistele maatöölisele, kellel on ülal pidada vanemad või naisevanemad.

SOOMEST.

Soome Panga peajuhataja R. Ryti on toonitanud, et võhinna kindlustamise küsimust tuleb liita sotsiaalse küsimusega. Võitodangu toetamise abil toetatakse väikekohapidajaid, kes moodustavad soome rahva suurima osa ja kes enamikus saavad rahalise tulu karjapidamisest. Neid panna eeskätt vilja kasvatama, oleks ebamajanduslik, kuna viljakasvatuse kulud on märksa suuremad, ületades isegi kahekordselt maailmaturu hinnataseme.

ROOTSIST.

Et väiketalude mehhaniseerimises täit selgust saada, siis kutsuti Rootsis ellu 1937. a. alul riiklik komitee, milline pidi küsimust uurima ja välja töötama vajalikud ettepanekud. Komitee lõpetas oma töö, konstateerides otsustes eeskätt seda tähtsust, et tööjõu kulud väiketaludes on suhteliselt suuremad kui keskmistes või suurtes taludes ning et inimtööjõudu kasutatakse väiketaludes nii pindala kui ka tooteühiku kohta hulga enam kui suurtes taludes. Tõeliselt on tööjõu tarvidus väiketaludes veelgi suurem kui seda näitab statistika, sest neis üldiselt kasutatakse väga vähe võorast tööjõudu, mis pärast oma tööjõud, see on peremees ja perenaine, töötavad hulga intensiivsemalt — isegi end üle pingutavalt. Eriti on tööga üle koormatud perenaine, kes koduste tööde ja karjatalituse kõrval peab ka põllul kaasa aitama. Väiketaludes võiks peremehe ja perenaise töökoormatus väheneda ainult siis, kui neil oleks tarvitada vajalikul määral masinaid. Veeretales raskemaid ja aegaviitavamad tööd masinatele, jääks väikepõllumehele rohkem aega oma majapidamise korraldamiseks, uuenduste teostamiseks ja ka enda harimiseks, kuna aga nüüd kogu ta energia kuulub füüsilisele tööle. Ma-

sinat tarvitamisele võtmisega ei väheneks üksi mitte füüsilise tööjõu kulu, vaid ka töö saaks kiiremini ja paremini tehtud, eriti külv ja lõikus.

Tunnustades väiketalude mehhaniseerimise tähtsust kokkuhoiu otstarbel, peab aga komitee siiski konstateerima, et masinate töö vähemtasuvus on tõsiseks takistuseks väiketalude mehhaniseerimisel. Masina tööaeg on väiketalus liigi lühike, masinate hinnad aga kõrged ja kulud liiga suured. Seega ongi seletatav, miks väiketaludes masinaid vähe tarvitatakse.

Komitee väiketalude mehhaniseerimise küsimust kaaludes jõudis otsusele, et väiketalude mehhaniseerimine on võimalik siis, kui masinate hinnad oleksid odavamad, või kui masinate tööjõudu saaks täies ulatuses ära kasutada. Väiketaludele sobivate masinate konstrueerimiseks ei ole ka väljavaateid, sest nad oleks ikkagi hinnalt kallid. On ju ka praegu olemas üksikuid kõrvalise tähtsusega masinaid väiketaludele, kuid neist üksi ei aita. Komitee ei näe probleemi lahendust väiketaludele kohalike masinate konstrueerimises, vaid arvab olevat leidnud õigema tee, kui väiketalunikud hakkaksid kasutama masinaid ühiselt. Selle eesmärgi saavutamiseks oleks komitee arvates vaja asutada masinateühinguid või ellu kutsuda ettevõtteid, kes üürivad masinaid väikepõllupidajatele. Ka võiksid teatava ringkonna väiketalunikud luua masinatarvitajate-ringi sarnaselt, et igaüks neist ostab eri masina ja siis laenavad neid üksteisele vastamisi või üürivad neid välja, kusjuures tasumine siiniks inimtööjõu vastu. Muidugi on masinate ühisel tarvitamisel ka ebavoorusi, kuid komitee arvates oleks sarnane korraldus siiski üks otstarbekohasusele vastavamad.

Kui väiketalude mehhaniseerimist sel teel arendama hakata, siis on selleks vaja kaht eeldust. Esiteks tuleb korraldada ülemaalist kihutus-, selgitus- ja uurimistöid masinate ühistarvituse mõtte põllumeeste sekka viimiseks ja teiseks tuleb võtta tarvitusele abinõusid, et masinatarvitajate ühingud saaksid hankida endile masinaid soodsatel tingimustel.

Väiketalude mehhaniseerimise küsimust uuriva komitee seisukohad tulid hiljem kaalumisele eri põllumajandusorganisatsioonides ja ka ametasutistes ning kõigi poolt leidsid komitee ettepanekud kui teostamiskõlblikud peajoontes pooldamist. Valitsus, tugeles komitee otsusele, määras omalt poolt toetussummad väiketalude mehhaniseerimise küsimuse uurimiseks ja selgitamistööks ning esitas parlamendile seaduse põllutööriistade ostmiseks vajaliku aluskapitali loomiseks. Sellest kapitalist antakse põllumeeste seltside kaudu laenu üksikutele isikutele või ühingutele säärase põllutööriistade ostmiseks, mida põllumehed kavatsesid kasutada ühiselt. Laen antakse 5 kuni 8 aastale 2,5 protsendiga. Laenu võib saada ainult see isik või ühing, kelle poolt muretsetud masin rakendatakse tööle taludes, kus on põldu alla 15 hektari. Laenu antakse kuni 80 prots. masina hinnast. Laenuvõtja võib saada ka laenu tagasimaksmiseks toetust, ühele viiendikule laenu algsummale vasta-

vas suurus. Toetust saab alles siis, kui osa laenu on juba tagasi makstud ja protsendid õigel ajal ühendatud ja kindlaks tehtud, et laenu on otstarbekalt kasutatud. Laenu antakse ka üksikutele isikutele, kes ostavad põllutööriistu selleks, et neid välja üürida väiketalupidajatele. Põllutööriistade ostmiseks vajaliku fondi loomiseks võeti riigi eelarvesse juba 1938. a. 1 miljon krooni, peale selle veel teatud summa uurimis- ja organiseerimiskuludeks.

NÕUANNET

KÜSIMUS:

Meie vallas on küll kogukonnaks tänava esmakordselt liigitatud, kuid põllutöölistel on maksumäär liiga kõrge — mehel 14 kr., naisel 10 kr. Lasterikastel perekondadel eri soodustusi pole. Kas on mõtet selle vastu protestida? Kas Siseministeriumi poolt väljatöötatud kogukonnaks liigitamise kava juba maksab?

VASTUS:

Siseministeriumi poolt väljatöötatud kogukonnaks liigitamise alused on praegu alles kavas, milline olevat saadetud alles seisukohavõtmiseks maavalitsustele. Kindlasti ei tule need kohaldamisele käesoleval maksuaastal. Kas aga vallas kehtimapanud liigitamise vastu väielda — selle kohta on raske anda rahuldavat vastust. Kui vallavolikogu on maksu liigitamisel võtnud aluseks kodanikkude varandusliku kandejõu (õlgu, võib-olla, ebaõiglaselt) ning selle alusel teostanud mõnesuguse liigituse, ja kui see vallavolikogu otsus on kinnitatud Vallaseaduses ettenähtud korras, siis vaevalt protestimisega mingisuguseid tulemusi saavutatakse. Võiks küll taotleda maksust vabastamist, kuid selleks peab aga vallavolikogule esitama kaaluvaid põhjendusi.

KÜSIMUS:

Ma olen ligemale 10 a. kasutanud üht väikekohta, milline kuulub pärijatele, kes on aga veel pärimisõigustesse kinnitamata. Üheks kaaspärijaks on minu naine. Teisi pärijaid on peale tema veel 7. Nüüd tahaksin elamu uuendamiseks saada laenu Maatööliste elamute ehituslaenu fondist. Misuguseid samme pean oma soovi täitmiseks astuma?

VASTUS:

Laenu antakse eeltähendatud fondist kohaomanikule. Teie ega teie naine pole veel seda. Et omanikuks saada, tuleks Teie abikaasal lasta ennast kinnitada kas pärijaks (teiste kaaspärijatega saavutada kokkulepe, et need loobuksid oma nõudlustest) või taotleda omandusõigust iganemisvalduse alusel — viimast muidugi alles siis, kui olete maakohta kasutanud seaduses nõutava aja.

KÜSIMUS:

Kuidas saaksin soodustatud laenu ajakohase kanala püstitamiseks?

VASTUS:

Kanala laenude kohta avaldasime ülevaatliku kirjutise käesoleva kuukirja eelmises numbris lk. 114—115. Sellest kirjutisest leiate kõik, mis vajalik.

KÜSIMUS:

Kas maatööliste kutseühingute põhikirjad on juba kinnitatud? Millal on loota nende kinnitamist, kui seda seni pole veel tehtud?

VASTUS:

Millal need põhikirjad kinnitatakse, selle kohta ei tea praegu küll vist keegi ütlema midagi kindlamat. Lubadusi ja tähtaegu on selleks antud juba mitmeid. Võib-olla, et sügisel see siiski sünnib.

KÜSIMUS:

Elan maal. Emal on väikekoht, umbes 9 ha suur. Ema on vana. Elan seal naise ja 4 väikese lapsega. Ehitan praegu uut maja E. Maapanga laenuga. Kas ma kuulun ka nende maatööliste hulka, kellel kustutakse osa ehitusvõlga laste tõttu? — Pean nimelt käima väljas tööl, sest see väike koht mind ühes suure perekonnaga ei toida.

VASTUS:

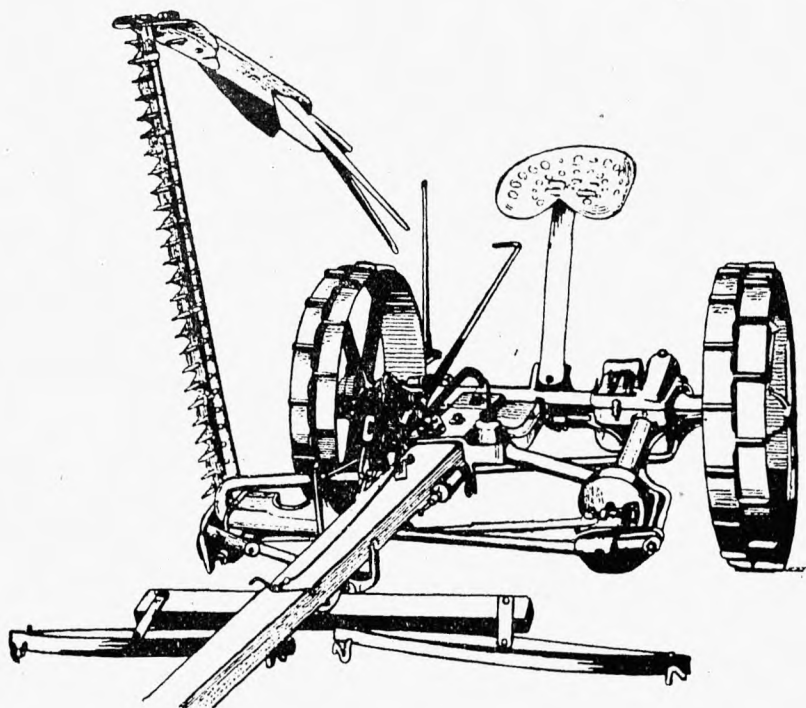
Maatööliste elamute ehitusfondi seaduse § 15. järgi kustutatakse osa laenu lastega perekondadel ainult mainitud fondist saadud laenu d e l t. Te olete oma laenu saanud E. Maapangalt, mitte kõnesolevast fondist, sest sellest pole veel ühtegi laenu välja antud. Järelikult ei tule ka laenuosa kustutamise soodustus käesoleval korral kõne alla, kuigi Teid, võib olla, võidakse ehk lugeda maatööliseks. Ka ei tule siin kohaldamisele sama seaduse § 21-s ettenähtud preemia saamise võimalus, sest seegi maksab üksnes nende ehitustööde kohta, mis, esiteks, on tehtud ilma riikliku laenu (Teie kasutate ju E. Maapanga laenu) ja teiseks on viidud läbi alles pärast Maatööliste elamute ehituslaenu fondi seaduse jõustumist — s. o. pärast 22. maid s. a.

KÜSIMUS:

Omalalaj oli ajakirjanduses palju juttu sellest, et suvel on kavatsus piirata saeveski- ja maaparandustöid, et hoida rohkem tööjõudu põllutöödeks. Kas on selles suunas pandud maksma mõningaid korraldusi?

VASTUS:

Möödunud talvel loodi Ratsionaliseerimise Komitee juurde eriline komisjon tööturu küsimuste selgitamiseks ja vajalike ettepanekute tegemiseks. See komisjon võttis vastu seisukohad, et vähemalt paaril suvikuul, millal tööjõunõudlus põllumajanduses kõige suurem, katkestatakse tööd saeveskites, maaparandusel, teedeehitamisel ja pirataks ehitustegevustki. Nüüd ongi Majandusministerium asunud piirama riiklikkudeks töödeks, peamiselt aga ehitustöödeks määratud krediite, et sel teel vältida maalt päritolevate tööliste linnavoolu juuli- ja augustikuul. Et teistel üלטähendatud tööaladel (saeveskites jne.) töid piirataks, seni pole olnud kuulda.

*Tugevaid töövahendeid
kättesaadava hinnaga!*

Nõukogude Vene rohuniitjad

Sarnanevad tüübilt meil hästituntud Deering rohuniitjaile. Õnnestunud konstruktsiooni tõttu kerge ja tasase käiguga. Kergesti rakendatavad ka viljakoristamiseks viljalõikusaparaadi külgemonteerimisel.

Nõudke selgitavaid katalooge.

Müügil tarvitajate- ja majandusühinguis ning teistes põllutöömasinate kauplustes.

Suurmüük ETK-s.